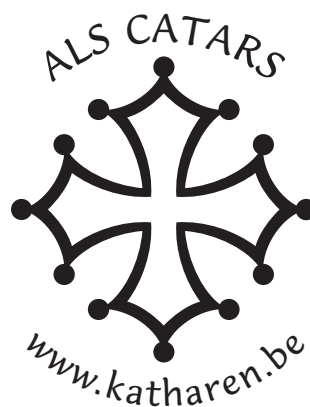

La Chanson de la Croisade Albigeoise

DEEL II

voortzetting van het canso door een anoniem schrijver (I)

Nederlandse vertaling van Raymond Doms

LA CHANSON DE LA CROISADE ALBIGEOISE

deel II

VOORTZETTING VAN HET CANSO DOOR EEN ANONIEM SCHRIJVER

XIII.

[HET OFFENSIEF VAN HET ZUIDEN TEGEN SIMON DE MONTFORT]

132.¹ “Geestelijken en Fransen willen de graaf, mijn zwager, beroven van zijn erfenis en hem verjagen uit zijn land: hij beging geen onrecht of fout, want men kan er niet één opnoemen, maar alleen om dat dit hen pleziert, willen zij hem afzetten. Dus bid ik mijn vrienden, u die mij eert, denk aan uw uitrusting en uw wapens; want binnen de maand wil ik oprukken tot voorbij de havens met al de compagnieën die vastbesloten zijn om met mij op te trekken.” En de vazallen antwoordden hem: “Dit moet gebeuren; wij willen u in geen enkele van uw verlangens dwars zitten.” Daarop gingen ze uiteen om hun voorbereidselen te treffen: iedereen wou er zo goed mogelijk werk van maken, bedisselde geldzaken en leende om zich uit te rusten.

De koning liet allen weten dat zij dienden te denken aan de lading van trekdieren en wagens, want het zachte seizoen was in aantocht en men zou groenende velden en weiden tegengomen en bomen en wijnstokken in ontluikende bladertooi.

Terwijl de koning van Aragon zich actief bezighield met zijn voorbereiding^{lxix}, kreeg de graaf van Toulouse de ingeving dat hij de stad Pujol zou kunnen heroveren. Hij sprak hierover met de leden van het Kapittel² en zette de zaak uiteen. Zij antwoordden hem: “Laat ons proberen of dat lukt.” Onmiddellijk lieten ze door de stad omroepen dat alle inwoners via de Molenweg zouden komen³ naar de weiden van Montaudran buiten de stad.

De graaf zei: “Heren, ziehier waarom ik jullie samengeroepen heb: ik heb onze vijanden van nabij laten schaduwen. Zij zijn uit op onze ondergang en willen ons zodanig op de huid zitten dat we dit jaar niet kunnen oogsten; ze zijn nu al zo dicht genaderd dat zij Lanta voorbij zijn^{lxix}.” - “Sire”, zeiden de Tolozanen, “kom, we gaan ze aanvallen; u heeft, God zij dank,

---

¹ In de bloemlezing *Le livre d'or des troubadours* van Gérard Zuchetto en Jörn Gruber (Parijs 1998) werden naast de teksten van de troubadours - waaronder twee van bisschop Folquet de Marselha, een hoofdrolspeler in dit verhaal - ook twee uittreksels overgenomen uit deze Canso. Zeker dit uit het tweede deel verdient opgenomen te worden al is het geen troubadourstukje, eerder een bravourestuk: een literair werk van hoge kwaliteit dat vrij onbekend blijft gezien geschreven in het occitaans. De auteur is, naast dramtische scènes, uiteraard ook knap in het beschrijven van oorlogstaferelen, kent de wapens van zijn tijd en somt ze met plezier op. We hopen dat de lezer niet ontgoocheld is omdat wij hier geen overmatig belang aan gehecht hebben: een uiteenzetting bv. over de 4 soorten pijlen waarmee geschoten wordt vindt u hier niet. Daar bestaan andere sites voor.

Merk verder hoe de schrijver naadloos aansluit bij het werk van Guilhelm. Onderzoek heeft aangetoond dat hij betrouwbaar is wat de feiten aangaat. Wanneer hij bepaalde feiten niet citeert, is de oorzaak zeer waarschijnlijk dat hij over geen betrouwbare gegevens beschikte.

² Een stadsraad van 24 leden, *capitouls* genaamd, die de stad bestuurde onder toezicht van de graaf.

³ Voor een burgerparlement bij een ernstige toestand.

genoeg volk en wij allen hebben wapens; wij kunnen ze in de pan hakken. De koene graaf van Foix - God redde en beware hem - en deze van Comminges kunnen zich aan uw zijde scharen, en ook de Catalanen die u ter hulp zijn gekomen. We hebben allen onze uitrusting, laten we dus de zaak tot een goed einde brengen eer zij onraad ruiken en de tijd hebben zich terug te trekken, die lelijke toogpissers!"

133. Franse huursoldaten houden Pujol bezet¹³¹⁹⁻²⁰ 4. De machtige graaf van Toulouse heeft er het beleg rond gelegd en met hem de graaf van Foix, de koene Roger Bernard, zijn zoon, en de graaf van Comminges, die daar kwam in schitterende wapenrusting; bij hen de Catalanen die koning Peire van Aragon had achtergelaten en de bevolking van Toulouse die er opgewekt bijliep, ridders, burgers en het gemene volk. Een wijze man der wet, een welbespraakt lid van het Kapittel, nam als eerste het woord: "Sire, machtige graaf en markies van de Provence, indien het u belieft, u en al de anderen die hier samengekomen zijt, luister. De steenmortieren en het andere oorlogstuig hebben we tot hier getrokken om onze vijanden krachtig te bestrijden. Ik vertrouw op God dat we hen weldra overwinnen; aan onze zijde staat immers het recht en aan de hunne het onrecht want onder onze ogen verwoesten zij wat wij van onze vaders geërfd hebben. Ik zeg het u, heren, opdat u het goed zou weten: wij hebben gezegelde brieven en berichten gezien, die ons door dierbare vrienden werden gestuurd en die ons aankondigen dat, als we morgen tegen de avond geen korte metten met deze kruistochters gemaakt hebben, er voor hen bijstand zal toekomen: een grote legermacht kant en klaar bewapende ridders en dito schildknepen. Zij hebben ons in een zeer penibele positie gebracht, in een dubbel zo erge toestand, als we van hier vertrekken voor we ze in mootjes gehakt hebben. Wij hebben kruisbogen in overvloed en grote pijlen met pluim. Laten we de grachten dempen en goed opletten: spreken en doen gaan samen, laten we struik- en graangewas tot bussels binden en ze naar hier brengen tot de grachten opgevuld zijn. Vermits op deze plaats de elite van de kruistochters opgesloten zit zou, als we hen kunnen overweldigen, de hoogmoed van Simon de Montfort, onze gezworen vijand, een ferme deuk krijgen. Laten we nu tonen waarom we hier zijn en aanstonds bussels gaan binden!"

134. De troep gaat vliegensvlug bussels binden: geen ridder, of burger, of sergeant die niet ogenblikkelijk een lading op zijn schouders aanbrengt; zij gooien dat alles in de gracht die ze op een perfecte manier dempen zodat zij bij de voet van de vestingmuur geraken; zij beginnen deze te ondermijnen met slagen van grote ijzeren stangen. De Fransen verdedigen zich door op hen brandende sintels, grote gehouwen stenen en breuksteen te gooien in een dichte regen en daarna kokend water dat op de uitrusting valt. En zij, wanneer ze het voelen, gaan achteruit, schudden het water van zich af en zeggen tegen elkaar: "'t Schurft voelt veel zachter aan dan dat ziedend water dat ze gieten." De boogschutters schieten pijlen met pluim naar de vesting, zo intens dat geen Fransman het waagt zich daar te vertonen of hij geraakt verwond aan kaak of kinnebak. De verliezen die zij lijden door de mortieren die op hen gericht zijn lopen op; niemand waagt zich op de weergang of hij tuimelt naar beneden, vlucht bloedend weg of wordt dodelijk verwond en niets dat hen daartegen beschut. Geen borstwering beschermt ze nog zodat dat de Tolozaanse ridders luid roepen: "Laten we aanvallen burgers, zie ze staan op het punt zich aan u over te geven!" Daarop overmeesterden ze de stad en al haar straten; dat overleeft geen Fransman, rijk noch arm zonder onderscheid, allen werden

---

⁴ In gewone cijfers verwijzen we naar de *Chronica* van Guillaume de Puylaurens.

over de kling gejaagd en enkele opgehangen: onder hen zestig ridders, onder de belangrijkste, de koensten en de meest hoffelijken en daarbij de schildknapen en de wapenknechten⁵.

Ondertussen kwam een bode met kennis van zaken toe die in het geheim, heel bedekt, aan de leden van het Kapittel aankondigde dat Guy de Montfort vol agressie en kwaad bloed naderbij kwam, dat hij reeds te Avignonet was en in galop vooruitging; dat hij voornemens was hen aan te vallen zo hij ze daar nog tegenkwam^{ix}. Onmiddellijk blazen de horens de terugtocht uit ganser harte “vermits we ons goed gewroken hebben (zeggen ze) op onze vijanden.” Allen keren terug naar Toulouse, vrolijk en gelukkig dat het opzet zo prachtig gelukt was.

135. Omdat hun opzet zo prachtig was gelukt waren zij ook bijzonder opgetogen, de Tolozanen en hun helpers. Bij het vernemen van de dood van de Fransen voelde heer Guy de Montfort in zijn hart zodanige droefheid dat hij zijn tranen niet kon bedwingen. Hij weende en gaf uiting aan zijn grote smart voor de schande en de smaad die men hem had aangedaan.

Maar laten we hen nu even terzijde want ik wil een ander onderwerp aansnijden. De goede koning van Aragon is, op zijn uitmuntend strijdros, te Muret aangekomen en heeft er zijn vaandel geplant; hij is het beleg begonnen samen met zijn talrijke vazallen die hij daarheen gebracht heeft vanuit hun landen, de elite van Catalonië en de beste strijders uit Aragon; deze rekenden erop dat zij niemand zouden ontmoeten die hen kon weerstaan, noch dat zij een kampvechter zouden vinden die het tegen hen kon opnemen.

De koning stuurde iemand naar zijn zwager te Toulouse met het verzoek naar hem te komen met zijn aanhang, met heel zijn leger, met alle strijders “want hij stond vechtensklaar om hem zijn land terug te bezorgen en ook dit van de graaf van Comminges en van zijn andere verwanten”. Daarna zou men met alle strijdkrachten oprukken naar Béziers en van Montpellier tot Rocamadour zou er in de kleinste burcht of toren geen kruistochter overschieten die niet van smart en kwellingen omgekomen was. Bij dit nieuws talmde de koene graaf van Toulouse geen ogenblik maar hij ging regelrecht naar het Kapittel.

136. Naar het Kapittel begaf zich de graaf - tevens hertog van Narbonne en markies van de Provence; tot de leden van het Kapittel sprak hij over de aankomst van de koning; hij zei hen dat deze troepen meebracht en dat hij het beleg voor Muret gelegd had; dat de tenten in dichte rangen, onder de stadsmuren, opgesteld stonden. “Hij vroeg,” zei de graaf erbij, “dat wij hen steenmortieren en Turkse bogen zouden brengen. En als de stad ingenomen is gaan we naar de Carcassès en we zullen alle landen heroveren, als dit Gods wil is.” En zij antwoordden: “Heer graaf, dit is perfect, als de onderneming kan ten einde kan gebracht worden zoals ze begonnen is te Pujol. Maar de Fransen zijn verbeterd in al hun doen en zij hebben een ijzeren wil en het hart van een leeuw; zij zijn ten zeerste geprikkeld door de smart die ze gevoeld hebben omwille van deze die wij te Pujol gedood en verminkt hebben. We moeten dus zo handelen dat we hier niet mislukken.”

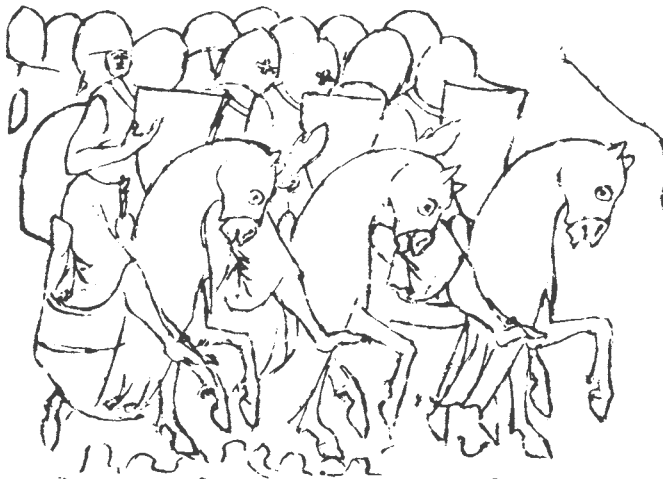
Onmiddellijk werden de horens van het gravenhof geblazen om de troepen te verzamelen: het bevel werd gegeven om allen op te trekken, volledig uitgerust, richting Muret, waar ze zoveel wapens achterlieten, zoveel goede wapenrustingen en zoveel hoofse manschappen. Het was echt zonde - God en Geloof helpen mij! - en voor heel het mensdom betekende dit waardeverlies.

---

⁵ Andere versie: ²⁰.

E morron ab glazis. eniag dependent.
 A y. cauacis. iac de las loz gens.
 V els plonets de plzps. e del plzauincis.
 E stiers los estadiers. es sarians coblatens.
 A vrant ueig. i. melaties. q non es apndens.
 E adigal capitel. a part luteranens.
 Q n gius de mot fort ue. qes mall epunhes.
 E qes a aumby. eq ue tott corens.
 E scua ab loz obmr. siss troba atentens.
 A vrant sonan las trops. a reue bonames.
 E arlx nos em uegat. de noitres mal nolens.
 E ut itian a tola. alegres eiauzens.
 E rtant be loz es pres.

C ar rat ve loz es pres. nam al cor gran labo.
 E tuit aixell ce rola. ch loz naledo.
 E n oiuot demot fort. cant auzi la vumoz.
 Q litra ces so mort. naq al cor gran rutoz.
 Q ges no pot etar. qab los ohs no ploz.
 E ploza etai gran dol. emenagran dolor.
 V ela outa quea pze. e de la dezonoz.
 E rals laichem etar. qeul uuh parlar de lhor.
 Q llol reu darago. de luf son ms al sol dor.
 E suengit. a murel. epauza lauriflor.
 E a la senat. ab mot ric ualirastoz.

Q ilia amenatz. c traits de lo honoz
 Z c cell ce caratonis. i amenet la floz
 E de lai darago. trop ric combatt coz.

XIV.

[DE NEDERLAAG VAN MURET EN DE INNAME VAN TOULOUSE DOOR SIMON DE MONTFORT]

137. Heel het mensdom verloor er een brok waardigheid door, weet dat goed want *Paratge*⁶ werd te niet gedaan en verbannen, en heel de christenheid vernederd en overladen met schande. Hoor nu, mijne heren, hoe dit gebeurde en spits de oren.

De goede koning van Aragon was te Muret met een mooie leger, samen met de graaf van Saint-Gilles [Raymond VI] en al zijn baronnen en met de burgers en het volk van Toulouse^{xxii}. Na het opstellen van de mortieren werd Muret aangevallen rondomom en langs alle kanten⁷ zodat zij tegelijk de nieuwe stad binnendrongen en zij hebben zo'n druk op de Franse bezetters gezet dat deze zich allemaal verschansten in de versterkte donjon.

Daarop kwam een bode naar de koning toe: "Sire, koning van Aragon, weet waarlijk dat de mannen van Toulouse zo ver binnengedrongen zijn dat zij met uw oorlof de stad ingenomen hebben; zij hebben de plankieren neergehaald en de huizen verwoest; wat de Fransen betreft, die hebben zij zo hardnekkig achtervolgd dat deze een toevlucht zochten in de donjon."

Toen de koning dat hoorde was hij absoluut niet tevreden; vlug zocht hij de consuls van Toulouse op en hij heeft hen bevolen, op eigen gezag, de verdedigers van Muret met rust te laten; "mochten we ze gevangen nemen, we zouden als gekken handelen want ik heb gezegelde brieven en berichten ontvangen die aankondigen dat Simon de Montfort morgen hier zal zijn. Wanneer hij toekomt en zich daar insluit en mijn neef Nunyo komt toe, dan zullen we de stad van alle kanten belegeren en de Fransen en alle kruistochters gevangen nemen zodat zij niet meer kunnen herstellen van hun ondergang en dan zal *Paratge* overal opnieuw schitteren. Inderdaad, mochten we nu het garnizoen innemen, dan zou Simon de Montfort vluchten naar andere graafschappen en, als we hem daar zouden moeten achtervolgen, dan hadden we twee keer meer werk. Daarom is het veel beter dat we allen akkoord gaan om de kruistochters de stad te laten binnengaan; dan hebben wij de troeven in handen en we zullen ze niet loslaten tot wanneer het spel gespeeld is. Ziedaar wat ik wil dat jullie vertellen aan uw medeburgers."

138. Onmiddellijk gaan pages naar de gemene raad om te zeggen het gemeentelijk leger uit Muret weg te trekken en bevel te geven geen baren of palissades meer neer te halen maar de belegerden volledig ongemoeid te laten, en dat iedereen op eigen houtje naar het kamp zou terugkeren. Dat is het wat de grootmoedige koning hen laat weten omdat voor de avond Simon hier zal toekomen met zijn leger en het in de stad is en niet elders dat hij hem wil inrekenen.

De mannen van Toulouse die dit horen laten de stad achter zich en gaan te midden van de tenten elk naar hun eigen logement en allen, kleine lieden of belangrijke personages, eten en drinken. Eens de maaltijd ten einde zagen ze op een helling de graaf van Montfort toekomen met zijn banier en met vele Fransen, allen te paard. De oever van de rivier schitterde van

---

⁶ Het ideaal van de ridder: rechtschapenheid, goede trouw, respect voor andermans recht en eergevoel.

⁷ 10 september 1213.

de weerkaatsingen op helmen en zwaarden alsof deze van kristal waren geweest; bij Sint Martialis! ik zeg het u, nooit zag men een zo talrijk gezelschap met zoveel degelijke kampers. Ze trokken Muret binnen langs de markt en in stoet als echte baronnen gingen ze naar hun logement waar ze brood, wijn en vlees in voldoende mate vonden^{lxxi-lxxii}.

De volgende morgen als de dag begon te stralen, gingen de koning van Aragon en al zijn kapiteins buiten naar een weide om overleg te plegen met de graaf van Toulouse en ook met deze van Foix en deze van Comminges, de graaf met het dappere en trouwe hart, en met vele andere baronnen en heer Hugues de seneschalk en de burgers en ambachtslieden van Toulouse. De koning nam als eerste het woord.

139. De koning sprak eerst, want hij kon goed spreken, en hij zei hen: “Heren, luister naar wat ik u uitleggen wil: Simon is naar hier gekomen en hij kan niet meer ontsnappen; daarom wil ik u verwittigen dat er voor de avond slag zal geleverd worden. U allen, wees handig om te bevelen, weet toe te slaan en rake klappen uit te delen. Zelfs al zouden ze tien keer talrijker zijn, we zullen ze doen vluchten!” De graaf van Toulouse nam het woord: “Sire koning van Aragon, als u naar mij wil luisteren zal ik u mijn opinie uiteenzetten en wat goed is om doen: laat ons barricades opbouwen rondom onze tenten zodat geen enkele ruiter in ons kamp kan geraken; zo de Fransen naderen met de intentie ons aan te vallen, zullen wij ze met onze kruisbogen allen verwonden; zo gauw ze rechtsomkeer maken zullen we ze achtervolgen en zo kunnen we ze allemaal verslaan.” Toen sprak Miquel de Luzia, een Aragonees baron: “Echt waar, het lijkt mij niet goed dat de koning van Aragon zo’n onwaardige daad zou stellen en het is wel spijtig dat jullie, die domeinen hebben waar te leven, jullie alles zo laten ontnemen door jullie lafheid.” - “Heren,” antwoordde de graaf, “ik kan niet anders besluiten; dat nu gebeure wat jullie willen en voor de nacht valt zullen we wel zien wie als laatste zijn kamp zal opbreken.”

Daarop klinkt de kreet: “Te wapen”, en ze gaan allen hun wapens omgorden. Tot aan de poorten van de stad rijden ze met hun paarden zodanig dat ze de Fransen verplichtten zich op te sluiten⁸. Zij gaan hun lansen werpen doorheen de nog half open poort zodanig dat belegerden en belegeraars strijden op de drempel waar speren en lansen op elkaar afvliegen en zware klappen gegeven worden. Aan beide kanten spat het bloed; je zou hebben kunnen zien hoe de poort een dieprode kleur kreeg. De aanvallers die geen doorbraak konden forceren, besluiten recht naar hun tenten te gaan; allen eten weldra hun middagmaal.

Maar in Muret laat Simon de Montfort in alle huizen het bevel rondroepen de paarden te zadelen en er het dekkleed over te gooien om te gaan zien of ze die buiten de stad kunnen verrassen. Hij laat al zijn volk naar de Sallespoort komen en van zodra ze buiten de stad zijn spreekt hij ze toe: “Heren, baronnen van Frankrijk, ik heb u geen andere raad te geven dan deze: wij zijn allen naar hier gekomen om ons leven te wagen. De godganse nacht heb ik niets anders gedaan dan piekeren en mijn ogen konden slapen noch rusten. Wat ik al mediterend bedacht heb, dat is dat we langs dit pad moeten gaan vlak op hun tenten af als om slag te leveren; als ze vastberaden naar buiten komen om ons aan te vallen en wij kunnen ze niet ver van hun kamp meelokken, dan blijft er ons niet anders over dan regelrecht te vluchten naar Auvillar.” Graaf Baudouin⁹ zegt: “Goed, laten we het proberen en als ze hun kamp verla-

---

⁸ De poort was half open gebleven omdat er nog onderhandelingen plaats vonden om het conflict zonder wapengevecht op te lossen. De aanval kwam dus als een verrassing.

⁹ De jongere broer van Raimond VI, overgelopen, later gevangen genomen en opgeknoopt ^{lxxv_23}.

ten, denk er dan aan dapper te strijden want het is beter te sterven met eer dan levend te moeten bedelen.” Daarop gaf bisschop Foulque vlug de zegen^{lxxii}. Guilhelm des Barres, die het bevel waarnam, stelde zijn troep op in drie escadrons, alle banieren op kop. En ze steven-den recht op de tenten af.

140. Doorheen de moerassen trokken zij naar de tenten, banieren in de wind en wapperend pennoen; hun schilden, hun helmen versierd met gehamerd goud, hun maliënkolders en hun zwaarden maakten van heel het terrein een flikkering.

Zodra de goede koning van Aragon ze zag, ging hij op hen af met enkele gezellen. De Tolozaan liepen allen naar het gevecht, zonder ook maar te luisteren naar koning of graaf; zij hadden geen argwaan tot op het ogenblik dat de Fransen toekwamen die allen een charge uitvoerden naar de plaats waar ze de koning hadden onderkend. Deze riep: “Ik ben de koning.¹⁰” Maar men hoorde hem niet en hij werd door zo’n hevige blessures getroffen dat zijn bloed over de grond gutste en ogenblikkelijk is hij daar, lang uitgestrekt, dood gevallen. De anderen, bij dit zicht, achtten zich verloren; ze begonnen te vluchten, de éne naar hier, de andere naar daar: niemand die zich nog verdedigde. En de Fransen achtervolgden ze en hakten er op los; ze gaven hen er zo duchtig van langs dat deze die eraan ontsnapten zich beschouwden als gered bij mirakel. De strijd ging door tot aan het riviertje. De Tolozaan die in het kamp gebleven waren werden allen bevangen door een gemeenschappelijke panische angst.

Heer Dalmas de Creixell was in het water gesprongen al roepend: “God helpe ons! Er is een groot ongeluk gebeurd: de goede koning van Aragon is dood en overwonnen, en zovele anderen ook dood en overwonnen. Nooit werd een zo groot verlies geleden!” Niette-min geraakte hij op de andere oever van de Garonne.

De Tolozaan, van de hogere burgerij tot het gewone volk, begonnen allen te samen naar de rivier te lopen; zij die ertoe in staat waren hebben de andere oever bereikt, maar velen zijn erin gebleven: de stroming was zo sterk dat zij meegesleurd werden en verdronken; heel hun bagage bleef in het kamp achter.

Het werd één catastrofe die opschudding veroorzaakte in de wereld want talrijk waren zij die daar languit bleven liggen, dood! Groot zijn de verliezen!

141. Groot waren de catastrofe, de rouw en het verlies toen de koning van Aragon voor dood bleef liggen, helemaal bebloed, en in het rond vele andere baronnen, en er was diepe schande voor heel de christenheid en voor heel het mensdom^{lxxxii}. De lieden van Toulouse, zij die konden ontkomen en niet op het slagveld gebleven waren, keerden vol droefenis en smart naar Toulouse, binnen de beschutting van de muren.

Heer Simon de Montfort, opgetogen en vrolijk, bleef meester van het slagveld waar hij vele wapenrustingen samenbrengt die verdeeld worden volgens wat hij zegt.

De graaf van Toulouse rouwt en treurt; hij heeft aan het Kapittel (maar in het geheim) opgedragen zo goed mogelijk te onderhandelen^{lxxiv,lxxvii} en dat hij zich bij de Paus zou gaan beklagen omdat Simon de Monfort hem met oneerlijke middelen uit zijn domeinen verdreven heeft, te midden van wrede kwellingen.

---

¹⁰ Men dient te weten dat gewoonlijk een andere ridder de koninklijke wapenrusting droeg, van daar de uitroep van de koning. Zie ²¹.

Daarop vertrok de graaf uit het land¹¹, en eveneens zijn zoon. En de Tolozanen, somber gestemd en bedroefd, onderhandelden met Simon en ze zwoeren hem de eed van trouw en onderwierpen zich aan het gezag van de Kerk volgens de geijkte regels.

In dezelfde periode schreef kardinaal-legaat Pietro di Benevento naar de zoon van de Franse koning [Filips August] opdat hij zonder uitstel zou komen. En deze is gegaan met spoed en opgewekt. Beide samen doen hun intrede in Toulouse en nemen bezit van de stad en haar huizen en vestigen zich met vreugde in de geplaveide woningen¹².

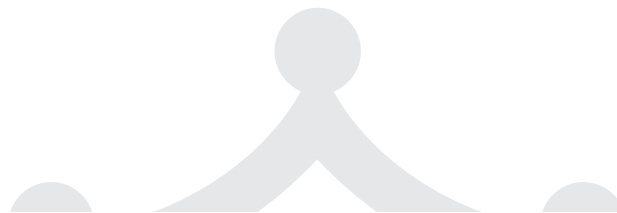
De inwoners van de stad zeggen: "Laat ons geduldig zijn, laten we vredig verdragen wat de wil van God is, want God kan ons bijstaan, hij is onze beschermer." Desondanks hebben de zoon van de koning van Frankrijk, die met het kwaad instemt, heer Simon, de kardinaal en heer Foulque gezamenlijk beslist in een geheim beraad de hele stad vrij te geven voor plundering en daarna voor het verwoestende vuur.

Maar heer Simon, de wrede, de kwaadaardige, bedenkt dat als hij de stad verwoest, dit niet in zijn voordeel zal zijn, dat het beter is dat al het goud en het zilver hem toekomen. Er werd dan onder hen besloten de grachten van de stad te dempen zodat het voor om het even wie, hoe bewapend hij ook weze, onmogelijk wordt zich daar te verdedigen, en dat alle torens, alle muren en versterkte woningen neergehaald zouden worden en gelijk gemaakt met de grond.

Tot die overeenkomst werd besloten en het vonnis geveld. En Simon de Montfort bleef in het bezit van alle eigendommen die van de graaf van Toulouse en zijn medestanders afhingen: deze werd beroofd van zijn erfenis door middel van valse preken. En de zoon van de koning keerde terug naar Frankrijk.

142. De zoon van de koning van Frankrijk werd hartelijk verwelkomd door zijn vader en alle anderen. Hij was naar huis gekeerd op zijn Arabisch paard en hij vertelde zijn vader hoe de heer van Montfort er in geslaagd was zich handig te verrijken. De koning antwoordde niet en zweeg. Ik denk dat voor deze bezittingen heer Simon en zijn broeder heer Guy zullen omkomen en sterven spijs al hun handigheid.

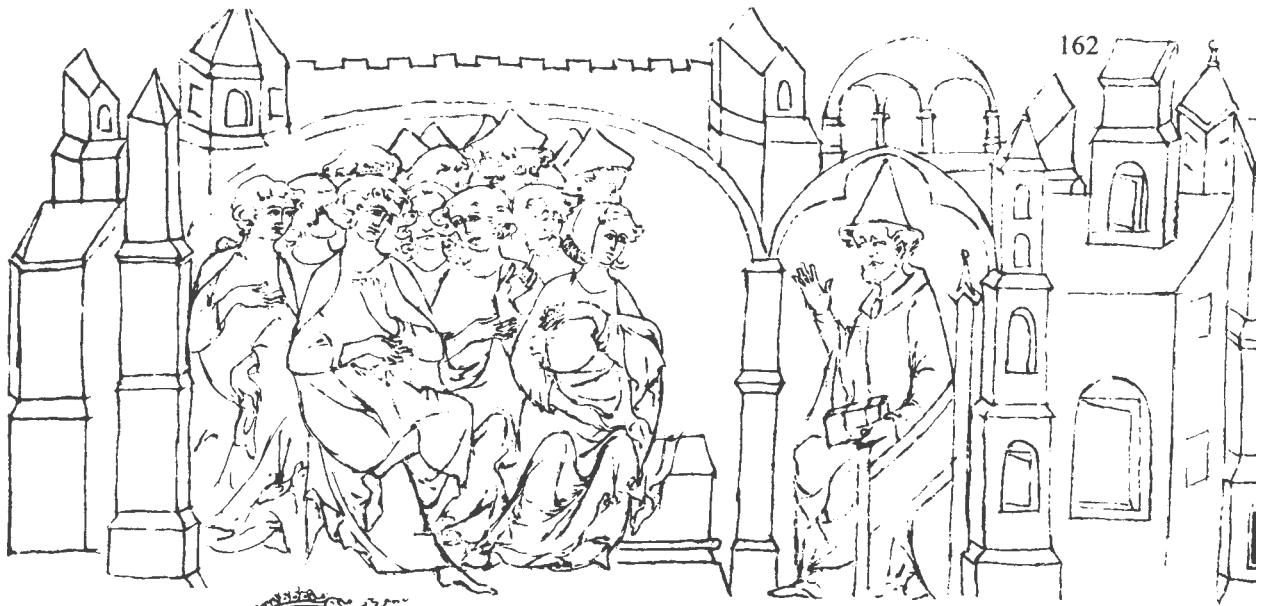
Terug naar de dappere graaf die vertrokken was als *faidit*; over land en op zee kreeg hij het hard te verduren maar desondanks hebben God en de Heilige Geest hem de genade geschonken de veilige haven te bereiken: hij en zijn jonge zoon, zonder escorte, kwamen te Rome aan. Ze waren opgetogen dat God hun gids was geweest. Daar waren ook de graaf van Foix, de handige redenaar, Arnaud de Villemur, heer van Saverdun, en de dappere Pierre Raimond de Rabastens en vele andere aanzienlijke en vastberaden personages^{lxxxiii}; zij zullen hun rechten verdedigen indien men hen deze ontzegt, zodra de vergadering samenkomt¹³.

¹¹ Hij ging naar Engeland bij Jan zonder Vrees met wiens zuster hij hertrouwd was en die de moeder was van de jonge Raimond die zoals verder blijkt, in 143, van Engeland naar Rome trok in 1215.

¹² Eind mei-begin juni^{lxxxii}.

¹³ 1 november 1215: opening van het Concilie van Lateranen.

Dur la cort; et copliai. et mor graf lo rilos.
 Del senyor apostoli. q's uer' religios.
 La fo faitz lo xilis. e la legacios.
 Dels platz de glie; a. q' la foron sonos.
 Ardiats e auersqs. e abatz e priore.
 Comtes euescomtes. de moras regios.
Al folcans catholosa. e los fills vels e lws.
 Et uengut; de gla tra. ab peritz cupanyos.
 E trespasee p' fransa. p' morz locz p'nyos.
 C' argent u' arnauit copina. la menet a rescos.
 E los uengutz a roma. en el sagrarios.
E mantee la p'itolis. q' reconaliatz fos.
 Q' au' no nasqe de maire. ni l'hs pl' auues tos.
 Q' l' es adreit; e lauis. e de gentils falsos.
 E del nulhor unage. q' ha ni anc fos.
De fransa e d'anglaterra. del comar nanfos.
E fou com se foit. q' auinent e pros.
 E denant la p'itoli gieran sa genollhos.
Pretobiar las frans que foron dels panos.
La p'itolis regarda. le fuit e sal falsos.
 E conose lo linatge. e cambias fallizos.
Se glie; a e de clerna. que idu contrarios.
De pierat e d'ira. n'al cor tant dolonos.
 Q' n'ospira en ploza. de sos oshs amiledos.
Alla no ual all' comtes. d'entz m' sel ni razos.
Cas po la p'itolis que's sanis e guiscos.
V quant tota la cort. cuezen dels baros.

het concilie van Lateranen

XV.

[HET CONCILIE VAN LATERANEN - DEBATTEN]

143. Toen de leden van de vergadering van de oprecht vrome Paus allen waren aangekomen was er heel wat ophef. Daar werd het concilie gehouden, de samenkomst van de prelaten van de Kerk die daartoe opgeroepen waren: kardinalen, bisschoppen, abten, en ook de graven en burggraven uit vele streken.

Daar bevonden zich de graaf van Toulouse en zijn bevallige en minzame zoon die uit Engeland overgekomen was, via Frankrijk en vele gevaarlijke plaatsen, in het geheim met nauwelijks een gevolg, onder de vriendelijke leiding van Arnaud Topina. Nu is hij te Rome, de gewijde plaats.

De Paus beval hem te absolveren want nooit was er een vriendelijker jonge man geboren: hij was rechtzinnig, wijs en welgemanierd, voortgesproten uit de beste geslachten die er zijn of geweest zijn, deze van Frankrijk, van Engeland en van graaf Alfons¹⁴.

Daar was ook de graaf van Foix, vol gratie en dapperheid.

Voor de Paus werpen ze zich op de knieën om opnieuw in bezit gesteld te worden van de domeinen die aan hun voorouders toebehoorden.

De Paus aanschouwt de jonge man en zijn houding; hij is ingelicht over zijn afstamming en heeft weet van de fouten die door kerkelijke gezagdragers, die de jongen vijandig gezind zijn, werden begaan. Door erbarmen en verontwaardiging is zijn hart zo nauw beklemd dat hij zucht en dat er tranen uit zijn beide ogen rollen. Maar in deze omstandigheid hebben recht, geloof, noch redelijkheid de graven tot iets gediend.

Nochtans de Paus, die wijs en handig is, laat door een geschreven oorkonde voor de hele vergadering en in aanwezigheid van de baronnen blijken dat op de graaf van Toulouse geen enkele aantijging rust van zo'n aard dat hij hierom zijn land dient te verliezen, noch dat hij ketter zou zijn geweest; integendeel hij heeft hem steeds als een goede katholiek in woorden en daden beschouwd. Maar achteraf, krachtens het akkoord tussen hen beiden gesloten en uit vrees voor de geestelijkheid die hem intimideerde, heeft hij zijn land aangeslagen, er zich het bezit van toegeëigend en besloten dit aan Simon in beheer te geven want het is alleen te dien titel dat het hem werd toevertrouwd.

De graven reageerden ontdaan, want van de man die zijn land verliest is het hart pijnlijk beklemd. Maar, rechtover de Paus - want het ogenblik was aangebroken - stond de graaf van Foix recht en de vele argumenten vielen hem zo in; hij wist goed hoe hij die diende naar voren te brengen.

144. Hij wist hoe hij ze moest uiteenzetten op een weloverwogen en schrandere wijze. Wanneer de graaf, rechtstaande op de tegelvloer, zijn betoog hield, legt heel de vergadering haar oor te luisteren, richten de blikken zich op hem en luistert men naar hem. Hij had een fris voorkomen en een sierlijke gestalte. Hij kwam korter bij de Paus en sprak tot hem: "Heer

---

¹⁴ Zijn grootmoeder langs vaderskant was Constance, zuster van Lodewijk VII; zijn moeder Johanna, dochter van Hendrik II en graaf Alfonse-Jourdain (die hier staat omwille van het rijm) zijn overgrootvader.

Paus, rechtmatige heer van wie heel de wereld afhangt, U die de stoel en het gezag van Sint Pieter bezit, in wie alle zondaars een beschermheer moeten vinden en die de rechtschapenheid, de vrede, de rechtvaardigheid dient te handhaven want U is op deze stoel geplaatst voor ons aller heil; Heer, luister naar mijn woorden en geef mij de volheid van mijn rechten terug. Want ik kan mij verantwoorden en in alle waarheid zweren dat ik nooit genegenheid gevoeld heb voor welke ketter ook, noch voor een “gelovige”, dat ik elke band met hen weiger en dat mijn hart elke overeenkomst met hen afwijst; de heilige Kerk vindt dus in mij een gehoorzaam lid. Ik ben naar uw hof gekomen voor een loyaal oordeel, ik en ook de machtige graaf, mijn heer, en zijn zoon, die liefvallig en wijs is en nog zo jeugdig; hij heeft zich nooit schuldig gemaakt aan bedrog en is nooit te kort geschoten aan zijn plicht. Vermits in rechten geen aanklacht en in rede geen verwijt op hem betrekking heeft, indien hij tegenover wie dan ook in niets schuldig is, dan verwonder ik mij ten zeerste waarom en om welke reden een wijs man zou kunnen instemmen met het feit dat hij onterfd wordt.

En de machtige graaf, mijn heer, wiens domein onmetelijk groot is, hij heeft zijn persoon en zijn landen ter beschikking gesteld door u zijn Provence en Toulouse en Montauban over te dragen¹⁵; en we zien nu die gebieden overgeleverd aan doodslag en marteling, aan de ergste en hardnekkigste vijand, aan heer Simon de Montfort die zich er meester van maakt, ze verdrukt, ze verwoest, ze vernietigt, zonder enig medelijden.

Zodoende zijn zij, nadat zij zich onder uw bescherming hadden gesteld, vervallen in ongeluk en dood. En ikzelf, Heer, op uw bevel, ik heb de burcht van Foix, deze met haar indrukwekkende wallen, uitgeleverd; zo stevig is die burcht dat zij kan instaan voor haar eigen verdediging en er was daar in overvloed brood, wijn, vlees en tarwe en ook helder en fris water dat uit de rotsen ontsprong, en mijn dappere soldaten met heel wat schitterende wapenrustingen; ik was niet bevreesd dat alles te verliezen door een geweldadige aanval. De Kardinaal weet het en kan zich garant stellen voor mijn woorden. Als men mij ze niet teruggeeft zoals ik ze heb overgedragen, dan zal niemand nog ooit vertrouwen kunnen hebben in een plechtig ondertekend verdrag¹⁶.”

De Kardinaal stond op en zijn antwoord was bondig. Hij naderde tot de Paus en zei: “Heer, wat de graaf zegt is waar in elk detail; ik heb zijn kasteel werkelijk ontvangen en heb het overgedragen aan de abt van Saint-Thibéry die, in mijn aanwezigheid, er een garnizoen in geplaatst heeft.

145. De abt van Saint-Thibéry is een eerlijk en verstandig man en de burcht is stevig en goed uitgerust; de graaf heeft loyaal gehoorzaamd aan de wil van God en aan de uwe.”

Daarop stond de bisschop van Toulouse recht, klaar voor het wederwoord, en daarin was hij bijzonder handig: “Mijne Heren,” zei hij, “jullie hebben zo pas gehoord dat de graaf bevestigt dat Foix zich afzijdig gehouden heeft van de ketterij. Ik zeg u dat in zijn gebied vooral de ketterij wortel geschoten heeft, dat hij van de ketters hield, ze verwelkomde en

---

¹⁵ Op een woensdag van april 1214, te Narbonne, had Raimond VI zijn lijf en bezittingen aan de Kerk en de Paus, vertegenwoordigd door zijn legaat, overgedragen *ita quod tota terre sit in misericordia et libera potestate summi Pontificis et Ecclesie romane et vestra* zodat heel het land in de macht en de barmhartigheid en de vrije beschikking van de allerhoogste Paus en van zijn, ook uwe, Romeinse kerk zou zijn, en hij deed dit ook in naam van zijn zoon.

¹⁶ De overdracht van de burcht aan Simon de Montfort met bezetting door Franse ridders was niet overeengekomen tussen de legaat van de Paus en de graaf op 18 april 1214 te Narbonne^{boxii}.

begunstigde^{xlij-xlvi}, dat heel zijn graafschap ervan wemelde; dat de rotspunt van Montségur doelbewust versterkt geworden is voor hun verdediging en dat hij hen daar gedoogd heeft. En dat zijn zuster¹⁷, na de dood van haar echtgenoot, ketterse geworden is, daarna gedurende meer dan drie jaar te Pamiers verbleven heeft waar zij vele mensen tot haar valse geloof heeft bekeerd.

En hijzelf, van uw pelgrims die God dienden door het vervolgen van ketters, baanstroppers en *faidits*, hij heeft er zoveel van gedood, verminkt en opengereten dat de vlakke van Montgey er zodanig mee bedekt was dat Frankrijk er nog steeds om treurt en dat u er door onteerd blijft.

Zo klinken de schreeuwen van pijn van die blinden, van die verminkten - waarvan niet een nog kan marcheren zonder gesteund te worden door een begeleider - die weerklinken aan uw deur, dat deze die zoveel mensen vermoord, verminkt heeft nooit nog land mag bezitten; ziedaar wat hij verdient!”

Heer Arnaud de Villemur is rechtgestaan; hij deed naar hem opzien en aandachtig luisteren, want hij is spreekvaardig en laat zich niet intimideren: “Heren, had ik geweten dat deze aanklacht naar voren ging geschoven worden en dat men er zoveel zaaks van zou maken in het hof te Rome, dan zouden er [voor de deur] nog meer rondlopen die geen ogen of neus hebben.” - “Bij God,” zeggen de enen tot de anderen, “die is gek en vrijpostig!”

“Sire,” ging de graaf verder, “mijn goed recht, mijn trouwe rechtschapenheid en mijn goede wil wettigen mij; als men mij beoordeelt volgens de rechtvaardigheid, dan ben ik geabsolveerd. Want nooit heb ik vriendschap onderhouden met de ketters, de “gelovigen” of de “parfaits”. Integendeel ik ben dikwijls naar Boulbonne¹⁸ geweest, heb daar heel wat schenkingen gedaan, ik werd er goed ontvangen, mijn voorvaderen zijn daar begraven als donaten. Wat de bergtop van Montségur betreft, de juridische toestand daarvan is duidelijk: nooit, niet een dag, ben ik daarvan de juridische eigenaar geweest. Indien mijn zuster zich als een zondares gedragen heeft, dan moet ik niet geruïneerd worden omwille van haar zonden. Zij had het recht om in het land te blijven want de graaf mijn vader, voor hij zijn laatste adem uitblies, beval dat, indien een van zijn kinderen zich ergens zonder middelen zou bevinden, dat hij terugkome naar het land waar hij opgegroeid was en dat hij er de gastvrijheid zou krijgen met wat er voor hem of haar nodig was om te leven.

En ik bezweer u bij de Heer die gekruisigd werd, dat nooit een goede pelgrim noch een “romieu” die een door God ingestelde bedevaarttroute volgde, werd mishandeld of beroofd, noch werd gedood door mij noch aangevallen op zijn weg door de mijnen. Maar wat betreft die rovers, die verraders en meinedigen, die als dragers van het kruis mij zijn komen ruïneren, geen van hen viel in mijn handen of in die van de mijnen die niet de ogen of de voeten, de vuist of de vingers verloor. En ik verheug mij over al deze die ik heb kunnen doden en vernietigen, zoals ik spijt heb over deze die zijn kunnen ontsnappen en wegluchten.

Wat de bisschop betreft die zoveel heftigheid toont dat in zijn persoon God en wijzelf verraden zijn, ik zeg jullie dat het dank zij zijn bedrieglijke liederen, zijn gedichten vol insinuaties is dat wie ze zingt of opzegt zijn ziel verliest, dank zij zijn kregelig en bijtend sarcasme, dank zij de giften die we hem gaven en die hem in staat stelden het leven van jongleur te

---

¹⁷ Esclarmonde, weduwe van Jourdain, die de gelofte afgelegd heeft van ketterse “parfaite” omstreeks 1204 te Fanjeaux. Daarna ijverde zij vanuit Pamiers ten gunste van het katholicisme zoals vermeld in ^{xliv}.

¹⁸ Een abdij in de Arriège.

leiden en dank zij zijn slechte leer, dat hij zich opgewerkt heeft tot een zo hoge positie dat men niets durft te antwoorden op zijn leugens. Bijgevolg, wanneer hij het kloosterkleed heeft aangenomen en abt is geworden, was de flambouw zo verduisterd in zijn abdij dat daar geen geluk of kalmte was te vinden tot hij er weging. En na zijn verkiezing tot bisschop van Toulouse, heeft zulkdanige brand gewoed in het land dat geen water deze ooit zal kunnen blussen: aan meer dan vijfhonderdduizend mensen, van hoge zowel als van gewone rang, heeft hij het leven doen verliezen zowel wat lichaam als ziel betreft.

En bij de eerbied die ik u schuldig ben! omwille van zijn daden, zijn woorden en al zijn gedragingen, schijnt hij eerder de Antichrist te zijn dan een afgevaardigde van Rome.

146. Gezien de legaat van Rome mij beloofd en toegezegd heeft dat de heer Paus mij mijn bezit zal teruggeven, dat niemand mij dan voor gek of zot verslijte als ik wens opnieuw in het bezit te komen van de burcht van Foix; God weet, bij mijn hart, hoe wijs ik ze zou bewaren. Monseigneur de kardinaal weet wat er van aan is: hoe ik haar in volle vertrouwen aan hem heb overgeleverd, in geweten en vol goede wil. Om het even wie voor zichzelf houdt wat men hem toevertrouwd heeft verdient een blaam, gebaseerd op het recht en de rede.” - “Graaf”, antwoordde de Paus, “u hebt uw rechten zeer duidelijk uiteengezet, maar ons recht dat heeft u enigszins ingeperkt. Ik zal inlichtingen nemen over uw rechten en uw verdiensten en als uw recht gefundeerd blijkt, na mijn onderzoek, dan zal u opnieuw in het bezit gesteld worden van uw burcht zoals u ze hebt uitgeleverd. Indien de Heilige Kerk u nu als veroordeelde verwelkomt, dan moet je barmhartigheid vinden van het ogenblik af dat Gods genade je bezielt heeft; want elke perverse zondaar, verloren en geketend, moet liefdevol opgevangen worden door de Kerk wanneer zij hem beproefd ziet, mits hij berouw heeft en zich met een goed hart onderwerpt aan haar wil.”

Dan wendde hij zich naar de andere aanwezigen en zei: “Luister naar deze woorden, want ik wil aan iedereen laten weten wat ik bevelen heb: dat al mijn leerlingen die in het licht wandelen, vuur en water dragen, vergiffenis en klaarte, zachte penitentie en oprechte nederigheid; dat zij het kruis en het zwaard dragen, het werktuig van hun voorzichtige rechtvaardigheid en de zoete vrede op aarde en dat zij niets doen wat God verboden heeft. Al wie meer gedaan heeft of meer zegt heeft niet volgens mijn bevelen, noch volgens mijn wil gehandeld.”

Raimond de Roquefeuil riep met luide stem: “Heer Paus, heb erbarmen en medelijden met een wees die reeds van jongs af als balling leeft, de zoon van de eerbiedwaardige burggraaf die de kruistochters en Simon de Montfort hebben laten beroven toen men hem aan hen overgeleverd had¹⁹. Welnu, wanneer hij zijn martelaarschap ondergaat, dan is dit onrecht en zonde, en gaat *Paratge* met een derde of met de helft verloren; want U bezit aan uw hof geen kardinaal of abt die zijn christelijk geloof oprechter belijdt dan hij. Vermits men de vader liet sterven en de zoon zijn erfenis ontnam, geef hem, Heer, zijn leen terug; wees bekommerd om uw waardigheid! Als u daar niet mee instemt, dat God u dan belone door op uw ziel het gewicht van zijn zonden te laten wegen! Zo, binnen korte tijd op vaste dag, u hem zijn leen niet teruggeeft, dan zal ik het leen, het recht en de erfenis opeisen, op de dag des Oordeels wanneer we allen voor de rechter verschijnen.” - “Baronnen”, zeiden de aanwezigen tot elkaar, “hij heeft hem zijn klachten mooi uiteengezet.” - “Vriend”, antwoordde de Paus,

---

¹⁹ De jonge Trencavel, zoon van de burggraaf van Béziers en Carcassonne. Zijn erfenis langs vaderskant was in 1211 overgedragen.

“gerechtigheid zal geschieden.” Toen ging hij naar zijn paleis en zijn vertrouwelingen met hem en de graven bleven achter op de marmeren vloer vol inscripties. Arnaud de Comminges zie toen: “Wij hebben goed gewerkt; laat ons nu gaan want wij hebben het zo ver gebracht dat de Paus zich terugtrok.”

147. In zijn paleis zoekt de Paus de tuin op om te bedaren van zijn opwinding en wat ontspanning te zoeken. De prelaten van de Kerk kwamen samen voor een debat, voor de Paus, opdat hij achter hun opvatting zou staan en zij klaagden de graven scherp aan. “Sire, zo u hen hun lenen teruggeeft, dan zijn we al halfdood; zo u ze geeft aan heer Simon, dan zijn we veilig.” - “Baronnen,” zei de Paus, “wees niet bezorgd, ik overweeg de toestand.” Hij liet een boek openvallen en merkte aan een voorteken²⁰ dat het voor de graaf van Toulouse goed zou uitdraaien. “Heren”, hernam de Paus, “ziehier waarmee ik niet akkoord kan gaan: hoe zou ik, zonder recht of reden de grove onrechtvaardigheid begaan de graaf, die een oprechte katholiek is, zijn erfenis te ontzeggen, beslag te leggen op zijn land en aan anderen zijn recht over te dragen? Ik zie geen redelijk motief om dit te doen maar ik stem hierin toe: Simon krijgt al de bezittingen van de ketters, dat verzeker ik hem gaarne, met uitzondering nochtans van deze van de wezen en de weduwen, van Le Puy tot Niort²¹ en van de Rhône tot de Pyreneeën.” Er is geen prelaat of bisschop die niet een mening heeft die daar tegen indruist.

Zo werd de eigendom overgedragen aan de graaf van Montfort; voor die bezittingen werd hij, later, gedood te Toulouse; daarom schittert de hele wereld en *Paratge* werd bevrijd, en, met alle eerbied die ik u verschuldigd ben, dat deed meer genoeg aan de heer van Pelfort²² dan aan heer Foulque, de bisschop.

²⁰ Dit soort waarzeggerij (met gebruik van een evangelie- of psalmenboek) was aanvaardbaar. Zelfs Sint-Franciscus ging er tweemaal toe over. Wat hier staat over Innocentius III is dus niet onwaarschijnlijk.

²¹ In de Aude, een nest van ketters. Wat hier aan Simon toegezegd werd stelde, gezien de uitzonderingen, niet zo veel voor.

²² Pelfort de Rabastens werd ooit aangeklaagd als iemand die met de ketters omging. Hij was een verdediger van Toulouse in 1219 en 1222.

XVI.

[HET VONNIS UITGESPROKEN OP HET CONCILIE]

148. Foulque, onze bisschop, staat daar voor iedereen en spreekt met de Paus zo nederig als hij kan: “Heer, rechtmatige Paus, dierbare vader Innocentius, hoe kan u, op deze verdoken manier, de graaf van Montfort zijn bezittingen ontnemen, hij die een ware dienaar en een zoon van de Heilige Kerk is, volledig in uw dienst staat, die zoveel vermoeienissen, beproevingen en strijd doorstaat, die de ketterij, de baanstroppers en de huursoldaten opspeurt? U ontnemt hem het land en de steden en de burchten die hij met het kruis en het blinkende zwaard veroverd heeft, Montauban en Toulouse, door de clause uit te spreken die een onderscheid maakt tussen het land van ketters en dit van loyale gelovigen, van wesen en weduwen, en deze is niet van de minste! Nooit werd een zo buitensporig sofisme, een zo verwarrend vonnis, een woord dat zo in strijd is met het gezond verstand uitgesproken noch gesmeed! Wat u aan graaf Simon geeft staat gelijk met plundering, want uw eerste woorden zijn in het voordeel van graaf Raimond: u houdt hem voor een katholiek, integer en vroom man, en zo ook de graven van Comminges en Foix; dus als die katholiek zijn en als u hen de bekendheid van katholieken geeft, dan is het land dat u Montfort geeft in feite een dat u hem afneemt, want wat u hem geeft, dat is werkelijk niets. Geef hem eerder, aan hem en zijn geslacht, heel de streek zonder uitzondering. Zo u ze hem niet in haar geheel en zonder voorbehoud geeft, dan verkies ik dat ze overal vergaat door vuur en geweld; zo u hem deze streek ontzegt omwille van deze die u als katholieken beschouwt en ze hem weigert omwille van hen, ik, die uw bisschop ben, ik zweer u in alle waarheid dat geen van hen katholiek is noch zijn eed getrouw. Zo u, voor een dergelijk motief ongelijk geeft aan Simon, dan laat u duidelijk blijken dat u zijn bondgenootschap weigert en dat elk doorzicht u ontsnapt.”

De aartsbisschop van Auch zei toen: “Machtige en dierbare heer [hou rekening met] wat de bisschop, een wijs en verstandig man, zo pas heeft gezegd; als heer Simon het land verliest, dan wordt dat een onrechtvaardigheid en een ramp.”

Kardinalen, bisschoppen, aartsbisschoppen, ten getale van driehonderd, zeiden tot de Paus: “Heer, u brengt ons allen in verlegenheid: wij hebben gepredikt en uitgelegd aan de mensen dat graaf Raimond een pervers man is in zijn gedragingen en dat het daarom niet betaamt dat hij zijn land blijft bezitten.”

De aartsdiaken van Lyon op de Rhône, die daar zetelde, stond op en zei hen ruwweg: “Monseigneurs, zij is God niet welgevallig, die beschuldiging, want graaf Raimond nam eerst het kruis op, hij verdedigde de Kerk en voerde haar bevelen uit. Zo de Kerk die hem zou moeten beschermen hem beschuldigt, zal zij er de fout van dragen en wij zullen erdoor aanzien verliezen. En u, heer bisschop Foulque, u is zo slecht en agressief dat u met uw preken en harde woorden die ons allen compromitteren, en u meer dan om het even wie, u meer dan vijfhonderdduizend personen die wenen in hun ziel en bloeden in hun lichaam in de smart stort. En zelfs als wij er ons zouden toe verbonden hebben ten overstaan van u met al de anderen die Raimond [VI] vijandig zijn, door een eed afgelegd op de relikwieën, dan volstaat het dat de heer Paus rechtvaardig en vergevingsgezind is en dan zal de nobele zoon van de graaf, zo krachtig is zijn geslacht, niet lang verstoken blijven van zijn erfenis zonder dat er een betwisting op volgt.”

“Heren”, zei de Paus, “van uw wreedaardige gevoelens en van uw predikaties die angst en leed zaaien, die u houdt tegen mijn wil, weet ik niets en op uw verlangens moet ik niet

ingaan. Nooit, met de eerbied die ik jullie verschuldigd ben, is er uit mijn mond gekomen dat graaf Raimond diende veroordeeld en geruïneerd te worden. Heren, de Kerk opent de armen voor de berouwvolle zondaars; zo hij beschuldigd wordt door onwetende gekken, zo hij ooit iets gedaan heeft dat God niet behaagde, dan is hij toch naar mij gekomen, zuchtend en wenend, bereid om te gehoorzamen aan onze beslissingen en te doen wat ik hem zal opdragen.”

Toen kwam de aartsbisschop van Narbonne die zei: “Heer, machtige en waardige vader, nu heeft u volledig gelijk; oordeel en heers, zonder vrees, zonder dat enige intimidatie of geschenk u van het rechte pad brenge.” - “Baronnen”, zei de Paus “de zaak is beslecht; de graaf is katholiek en heeft zich loyaal gedragen, nochtans dat heer Simon het land behoude.

149. Laat Simon het land bewaren als het zo is dat God dit gewild heeft, en laat ons oordelen volgens het recht, zoals we begonnen zijn.” Dan spreekt hij het vonnis uit, zoals allen het gehoord hebben: “Baronnen, ik zeg dat graaf Raimond een goede katholiek is; zo het lichaam zondig en te kort geschoten is maar de ziel hierom bedroefd is, zich erover beklagt en berouw heeft en zij het lichaam veroordeelt, dan heeft zij het volste recht op vergiffenis. En ik verwonder mij er ten eerste over dat u me aanmaant het land toe te kennen aan de graaf van Montfort, want ik zie geen reden gebaseerd op het recht die mij daartoe verplicht.” Meester Tédise²³ zei: “Heer, de goede trouw van de graaf van Montfort, die zo’n prachtig resultaat heeft geboekt in het vervolgen van de ketterij en het verdedigen van de Kerk, zou hem in het bezit van het land moeten stellen.” - “Meester”, antwoordde de Paus, “wat opweegt tegen zijn verdienste dat is het feit dat hij katholieken geruïneerd heeft op dezelfde wijze als de ketters: elke maand komen mij daarover zware en bittere klachten ter ore; in die mate dat het goede mindert en het slechte zich uitbreidt.” Uit het midden van de vergadering staan aanwezigen op in groepjes van twee of drie, die gaan staan voor de Paus en hem vragen: “Heer, machtige Paus, kent u wel de ware toedracht? De heer van Montfort is in de Carcassès gebleven om er de slechten te vernietigen en er de goeden te introduceren; hij heeft er ketters, baanstroppers en waldenzen verjaagd en heeft er katholieken, Normandiërs en Fransen geïnstalleerd. Hij heeft dit alles met het kruis veroverd: de Agenais, de Quercy, het gebied van Toulouse, Albi en Foix, de sterke stad, en Toulouse en Montauban, die hij in de handen van de Heilige Kerk heeft gebracht en die deze in bezit genomen heeft; hij heeft daarom zoveel slagen gegeven en gekregen, zoveel bloed werd vergoten door dodende zwaarden: als Simon op zoveel manieren tot het uiterste is gegaan, dan is het niet rechtvaardig en redelijk dat men hem nu dat land afneemt of dat men maar zou doen geloven dat het hem ontnomen kan worden; tegen wie dan ook die het hem zou ontnemen zullen wij zijn verdediging opnemen.” - “Baronnen”, repliceerde de Paus, “ik kan niet anders als betreuren dat de hoogmoed en de sluwheid zich onder ons genesteld hebben. Wij die alles zouden moeten regeren volgens de rechtvaardigheid, zie hoe inschikkelijk we zijn voor het kwade en de vernielers van het goede. Zelfs als graaf Raimond veroordeeld werd, wat niet het geval is, waarom zou zijn zoon het land en de erfenis verliezen? Jezus Christus, koning en heer, heeft gezegd dat om reden van de zonde van de vader de zoon niet als schuldige wordt behandeld²⁴; als hij het ons aldus voorhoudt zullen we zeggen dat het zo is en er is geen kardinaal of prelaat, welke haarkliever hij ook weze, die het niet verkeerd voor heeft wanneer hij dit woord veroordeelt. Ziehier nog

---

²³ De legaat van de Paus bij het begin van de Albigenzische kwestie.

²⁴ Dit staat bij Ezechiël (XVIII, 20) en als dusdanig niet in de Evangelien.

een argument dat u zich niet herinnert: toen de eerste kruisvaarders in de streek van Béziers binnenrukten en toen Béziers ingenomen werd, was het kind nog zo jong en zo onschuldig dat hij het goed van kwaad niet kon onderscheiden, maar een vogeltje of een boog of een vogelklem verkoos boven het land van een hertog of een markies. Wie onder u zou het aandurven de jongen in het geding te brengen en te beweren dat hij, zelfs als hij niet gezondigd heeft, grond, rente of cijns moet verliezen? In zijn voordeel spreekt zijn afstamming, de hoogste rang die er kan zijn of is; en gezien hij begaafd is met een hoffelijk karakter, dat geen enkel geschrift hem in opspraak brengt en veroordeelt, welke mond zou dan een vonnis uitspreken dat hem in ellende stort en hem dwingt zijn levensonderhoud uit de vrijgevigheid van anderen te betrekken? Zullen God, de rede en het erbarmen hem niet behoeden, hij die eerder dient te geven dan te krijgen uit de hand van anderen? Want voor deze die op de vrijgevigheid van anderen aangewezen is, zou het beter zijn dat hij dood of niet geboren is.

Van alle kanten zegt men aan de Paus: “Sire, laat u niet intimideren; dat vader en zoon maar daar naar toe gaan waar hun lot op hen wacht; ken het land toe aan graaf Simon, dat hij het bezitte!

150. Dat Simon het land bezitte en het besture!” [roepen ze] - “Baronnen”, zegt de Paus, “gezien het mij niet mogelijk is hem het land te ontnemen, dat hij het goed beware, zodat men hem er niet om kan terechtwijzen, want ik zal er nooit mee instemmen dat men preekt in dit verband.”

Hierop begon de aartsbisschop van York te spreken: “Sire, machtige Paus, ware en goede zaligmaker, alhoewel heer Simon de Montfort zijn broer naar hier heeft gezonden en daarbij bisschop Foulque, die zich hier opwerpt als zijn woordvoerder, zal niettemin wat de graaf van Montfort als erfelijk goed krijgt maar een akkefietje zijn omdat de nobele neef van de koning²⁵ in rechte hem er wel een mooi deel kan van afknagen. Want zo hij, ten onrechte, het land van zijn vader verliest, dan zal dit van zijn moeder hem toebehoren, met recht en reden; want ik heb de oorkonde gezien waarin de notaris opgetekend heeft dat het hof van Rome de douaire²⁶ bevestigd heeft; gezien op het stuk van huwelijk U het hoogste gezag is, zal het kind niet het lot kennen van een schuldige, van een ellendige zondaar. Hij die een wettige zoon is, hoffelijk en van goede afkomst, van de beste afstamming die men kan aanvoeren, zal hij op den dool door de wereld gaan als een gevaarlijke boef? Dat zal dan de dood betekenen van de Adel en het failliet van de Barmhartigheid.” - “Neen,” antwoordde de Paus, “omdat het niet betaamt dat iets dergelijks gebeurt en omdat ik hem dat land zal geven dat mij geschikt lijkt: de Venaissin en het land dat afhing van de Keizer²⁷; en zo hij God en zijn moeder de Kerk liefheeft en hij zich tegenover hen niet hoogmoedig of oneerlijk toont, dan zal God hem Toulouse, Agen en Beaucaire terugbezorgen.”

De abt van Bewley²⁸ zei dan; “Heer, die onze fakkel zijt, uw zoon de koning van Engeland, uw zeer dierbare vriend die uw vazal geworden is²⁹ en die van u houdt met een standvastig hart, laat u weten door zijn brieven en via de stem van zijn ambassadeur dat u de

---

²⁵ De jonge Raimond was neef van Jan zonder Land via zijn moeder Jeanne.

²⁶ Recht van de weduwe op de bezittingen van haar echtgenoot.

²⁷ Op de linkeroever van de Rhône, het markiezaat van de Provence, waarvoor de leenheer de Duitse keizer was.

²⁸ Gezant van de Engelse koning.

²⁹ Jan zonder Land had hem leenhulde gebracht voor zijn koninkrijken Engeland en Ierland op 15 mei 1213.

Barmhartigheid zou indachtig zijn en het oordeel van Darius³⁰. Moge uw antwoord hem vervulle met een vreugde die zijn hart zal doen stralen!” - “Heer abt,” zei de Paus als wederwoord, “ik kan in dezen niet meer doen: al mijn prelaten zijn mij vijandig gezind; bijgevolg dring ik mijn gevoelens terug en sluit ze op ze in mijn hart vermits de neef van de Engelse koning, de jonge Raimond, hier geen vriend of verdediger vindt. Maar ik heb dikwijls horen zeggen en verhalen dat een moedige jonge man wanneer hij mild is, leed kan verdragen en energie genoeg heeft, het huis van zijn voorouders terug in zijn bezit krijgt. Indien deze jongen moedig is, dan weet hij wat hij moet doen, want, waarlijk, de graaf van Montfort zal niet van hem houden als ware het zijn zoon en hij, hij zal hem niet beschouwen als zijn vader.”

Bijgevolg heeft Merlijn, die een goede tovenaer was, goed voorzien dat daarna de steen en deze die hem kan werpen, komen terwijl men van alle kanten zal horen zeggen en roepen: “Dat hij de zondaar treffe³¹.”

151. Dat hij neerkome op de zondaar! En dat God de wettige eigenaar van het land bescherme en de andere in de steek late! De Heer Paus heeft pas het vonnis opnieuw uitgesproken, samen met de prelaten van de Kerk die zijn beslissing hebben beïnvloed en die hem het bezit van het land voor de heer van Montfort hebben doen bevestigen³². Na de zittingen van het concilie begon de Paus de aanwezigen weg te sturen en de graaf van Toulouse ging afscheid nemen in gezelschap van de graaf van Foix, knap in redeneren en in handelen. Zij vonden de Paus bereid om naar hen te luisteren. Graaf Raimond boog en nam het woord: “Heer wetmatige Paus, door God gekoesterd en bemind, ik ben hoogst verwonderd dat er een mond is om te zeggen dat iemand me wettelijk kan beroven van mijn patrimonium, ik die vrij ben van ongelijk en fout waarvoor u mij zou moeten veroordelen. Ik gaf mij over aan uw macht opdat ik opnieuw in het bezit zou komen van mijn land en nu vertoef ik te midden van de golven zonder ergens aan land te kunnen gaan, zonder te weten naar waar mij te richten over zee of over land. Nooit, mij dunkt, had men voorzien of horen zeggen dat het mij gebeuren zou, door de wereld te moeten gaan al bedelend. Nu kan iedereen terecht verwonderd staan omdat het ergste aan de graaf van Toulouse kon overkomen vermits ik dorp noch stad heb waar ik kan gaan. Wanneer ik u Toulouse gaf meende ik barmhartigheid te krijgen; mocht ik deze stad bezitten, men zou mij niet horen klagen; maar omdat ik ze u overgedragen heb en ze u niet geweigerd heb ben ik tot ellende veroordeeld en tot het smeken om genade. Ik zou nooit geloofd hebben noch kunnen veronderstellen dat ik door de Heilige Kerk zo ontgoocheld kon worden! Uw woorden en mijn vertrouwen hebben mij een dwaasheid laten begaan zodat ik nu niet weet waarheen mij te keren of te wenden. Ik heb wel redenen om te treuren als ik besef dat ik uit de hand van anderen zal moeten eten, ik die gewoon was vrijgevig te zijn. En mijn zoon die niet weet wat fout of zonde is, voor hem gebodt U dat zijn land hem afgenomen wordt en U stemt erin toe hem zijn bezittingen te ontnemen! U die de leidsman moet zijn van *Paratge* en Erbarmen, gedenk God en *Paratge*, laat mij niet over aan mijn lot, want op U zal de schuld neerkomen als ik niet weet waar verblijven!”

De Paus zag hem aan en luisterde naar hem, niet zonder in zijn hart te zuchten en hem herhaaldelijk te zeggen: “Graaf, u moet de moed niet laten varen; ik weet goed wat mij te

---

³⁰ Allusie op een lange episode uit de *Roman de Thèbes*.

³¹ Allusie op de steen die Montfort zal doden; dit soort uitspraken werden in de mond gelegd van Merlijn.

³² Laatste zitting van het concilie op 30 november 1215. In de pauselijke bul van 14 december staat een pensioen voor de graaf van Toulouse van 400 mark als hij de Kerk getrouw blijft en het voorbehoud betreffende de bezittingen van zijn vrouw, alsook een beschikking betreffende het land dat aan zijn zoon zou kunnen weergegeven worden.

doen staat. Laat mij tot mijzelf komen en laat mij nadenken en ik zal uw recht en mijn onrecht amenderen. Indien ik u beroofd heb, dan kan God u landen geven en, indien uw genegenheid groot is, kan God u verlenen wat u kan verheugen. Indien u verloren heeft kan God u schade-loos stellen. Over wie strompelt in de duisternis kan God het volle licht laten schijnen. God kan nemen en geven, hoed u dan om te wanhopen in God. Zo God mij laat leven en het mij toegelaten wordt te besturen volgens het recht, dan zal u niet hoeven te klagen over God of over mij. Wat de slechte prelaten betreft die mij verwijten toesturen, ik zeg u dat er niet veel tijd zal voorbijgaan eer u mij gewroken zal zien. Moge u van hier vertrekken met deze verwachting dat, zo u aan de goede kant staat, God u ter hulp zal komen en u beschermen. Laat uw zoon hier achter want ik wil bekijken via welke middelen ik kan zorgen dat hij een land bezit.” - “Sire”, antwoordde de graaf, “onder uw bescherming laat ik mijzelf en mijn zoon en al wat ik bezit.”

De Paus zegende hem ten afscheid. De graaf van Foix was gebleven om zijn rechten te laten gelden; de Paus gaf bevel hem zijn burcht terug te geven³³.

Toen begonnen vader en zoon te zuchten, de zoon omdat hij bleef, de vader omdat hij vertrok. Bij het eerste kriecken van de dag verliet de graaf Rome; hij ging naar Viterbo om het [Kerst]feest mee te maken. De graaf van Foix kwam daar 's avonds aan en ze verbleven er beide om de plechtigheden te vieren. Daarna ging de graaf regelrecht naar San-Marco om er te waken bij het lichaam van de heilige evangelist en het te vereren. Vervolgens ging hij naar Genua waar hij wachtte op zijn zoon die hij te Rome achtergelaten had.

152. Zijn zoon was te Rome gebleven, niet voor zijn genoegen, want hij zag daar niets dat hem aangenaam was; hij zag er zijn vijanden zonder hen te kunnen schaden. Maar hij was zo begaafd met gezond verstand, wijsheid en onderscheidingsvermogen dat hij goed kon verstoppen wat hem het meeste griefde. Hij verbleef veertig dagen aan het hof van Rome om te zien, te vernemen en te horen hoe de Paus zich tegenover hem wou gedragen. Maar Pierre Raimond de Rabastens zei hem: “Heer, wij kunnen hier aan het hof niets meer doen; hoe langer we blijven, hoe meer we het ons zullen beklagen.” En Guilhelm Porcelet zei: “Heer, laat ons naar de heer Paus gaan om ons ervan te vergewissen op welke manier we kunnen overeenkomen.”

“Ik wil dat we hem de vraag stellen”, antwoordde de jongen. En toen de Paus hem zag, met een bedroefd air, nam hij hem bij de hand en liet hem zitten en de jongen begon zijn zaak uiteen te zetten: “Heer, rechtmatige Paus, nu is de tijd van het vertrek gekomen en vermits ik niet langer kan blijven en u mij niets meer wil zeggen, moeten God en u en de Barmhartigheid mij ter hulp komen. Want met één sprong kan ik over mijn land springen en, gezien U mijn vader is, diegene die mij moet opleiden, vraag ik u mij de weg naar mijn heil te tonen.”

“Mijn zoon”, zei de Paus, “gij hebt goed geredeneerd. Indien u de voorschriften volgt die ik u ga geven, zal u het gevaar niet lopen te mislukken in deze wereld noch in de andere: weet God te beminnen, hem te eren en hem aangenaam te zijn, weet zijn heilige geboden en deze van de Kerk te onderhouden, het lichaam van Christus te vereren, ten offer te gaan, de ketterij te verjagen en de ware vrede te onderhouden. Hoed u om de kloosters of reizigers op de wegen aan te vallen, anderen hun goed te ontnemen om het uwe te vermeerderen, uw baron-

---

³³ Niet onmiddellijk: eerst diende de enquête die hij voorgeschreven had uitgevoerd te worden. Maar de essentie werd verkregen: de burcht werd opnieuw overgedragen aan de abt van Saint-Thibéry.

nen te ruïneren en uw volk slecht te regeren en laat u winnen en beheersen door zachtmoedigheid. Nochtans, tegenover wie ook die u zou willen onteigenen en vernederen, weet u te verdedigen en uw recht te behouden.” - “Sire”, zei de jongen, “het zal mij moeilijk vallen om me niet op te winden want ik kan niet vervolgen en vluchten tegelijkertijd: de armoede en de ontberingen zijn te zwaar om dragen. Gezien ik geen enkel land heb en ik niet weet naar welke kant mij te wenden, zal ik gedwongen zijn van iemand anders iets te ontnemen om mij te kunnen vestigen. Daarom meen ik de maat niet te overschrijden als ik zeg dat ik verkies te geven en te nemen dan te krijgen en te vragen.”

“Doe niets,” zei de Paus, “dat de gramschap van God kan opwekken: hij zal u genoeg land geven zo u het verdient. Ik heb, om in uw onderhoud te voorzien, voor u de Venaissin, de Argence en Beaucaire voorbehouden; daarmee zal u geduld kunnen uitoefenen. Graaf van Montfort zal de rest beheren tot de Kerk bekijkt of u meer kan krijgen.”

“Sire,” gaf de jongen als antwoord, “wat is dat moeilijk te moeten aanhoren dat een man van Winchester³⁴ moet delen met mij! Dat Jezus Christus, als het hem belieft, niet toelate dat heer Simon een leen zou moeten delen met mij! De éne de dood, de andere het land, zo zullen de zaken verdeeld worden: het zal in geheel aan één van de twee toebehoren tot deze alleen nog kan sterven! En gezien dat alles er op neerkomt dat ik moet strijden, Heer, wil ik niets anders vragen dan dat u mij het land laat, indien ik het kan heroveren.” De Paus bekijkt hem en zucht; daarna geeft hij hem een kus en zijn zegen: “Waak over wat u doet en onthoud mijn woorden: alles wat duister wordt wordt noodzakelijkerwijs op een zekere dag helder. Dat God Jezus Christus u op zekere dag goed late beginnen en goed eindigen en u met een gelukkig lot bedele!”

De graaf verliet Rome; via lange dagmarsen kwam hij te Genua aan en ik kan u waarborgen dat, toen zijn vader hem terugzag, hij hem niet tegemoet ging om hem rammel te geven. Zij verloren geen tijd vanaf dat ogenblik en reden vrolijk op hun paard en dachten aan de aankomst totdat zij Marseille bereikten.

---

³⁴ Montfort.

XVII.

[DE JONGE RAIMOND VAN TOULOUSE IN DE PROVENCE EN HET BEGIN VAN HET BELEG VAN BEAUCAIRE]

153. Toen ze te Marseille aankwamen, stegen zij af aan de oeverkant en werden ze met vreugde en feeststemming verwelkomd. De graaf nam zijn intrek in het kasteel van Tolonée. Maar zie, de vierde dag kwam een bode toe en na de begroeting van de graaf sprak hij deze woorden: "Heer graaf, verlies geen tijd morgenvroeg want de meest notabele personen van Avignon zullen u aan de oeverkant opwachten; zij zijn met meer dan driehonderd die u leenhulde willen brengen." Toen de graaf dat hoorde, was hij een en al voldoening. 's Morgens gingen hij en zijn zoon op weg en, toen zij op de plaats van ontmoeting waren bij de oever, stapte de graaf af van zijn flinke Arabische muilezel en zag hij ze daar geknield op een tapijt van groene takken. De ontvangst door de graaf en deze die zij hem gaven was een en al vreugde.

Arnaud Audegier, een man met een goed en wijs hart, geboren uit een nobele familie van Avignon, nam als eerste het woord want hij was goed op de hoogte van wat er te doen stond: "Heer graaf van Saint-Gilles, u en uw dierbare zoon, geboren uit een loyaal geslacht, ontvang dit nobel onderpand: heel Avignon stelt zich onder uw heerlijke macht en iedereen biedt u zijn persoon en zijn woning, de stad en haar sleutels, de tuinen en de ingang van de ringmuur aan. Vat wat wij u gaan zeggen niet op als een bevlieging want het heeft niets te zien met vergissing, hoogmoed of overdrijving: duizend dappere ridders, toonbeelden van bravoure, en honderdduizend andere moedige mannen hebben de eed afgelegd en waarborgen dat zij voortaan het herstel van alle ongelijk dat men u aanwrijft zullen nastreven; u zal in de Provence al uw heerlijke rechten bezitten, renten, cijnzen, karweien, tolgelden, en niemand zal zich verplaatsten zonder het vrijgeleidegeld te betalen. En wij zullen alle bergengten en wegen over de Rhône bewaken en doorheen het land zullen wij dood en vernieling zaaien totdat u Toulouse en uw wettelijke erfenis opnieuw in bezit hebt. En uit de bossen gaan *faidits* opduiken die niet meer moeten vrezen voor storm en ontij. U heeft op de wereld geen vijand, hoe schrikwekkend ook, die er niet aan zal zijn voor de schaamte indien hij u enig kwaad of onrecht aandoet." - "Heer," antwoordde de graaf, "als u mijn verdediging op u neemt, dan geeft u blijk van gezond verstand en van dapperheid en u zal lof oogsten bij de hele christenheid en ook in uw gebied, want u herstelt *Joia*³⁵ en *Paratge* in eer."

De volgende dag, zonder tijdverlies, reden zij op hun paarden Marseille binnen, waar zij zich niet ophielden, en kwamen bij het vallen van de nacht te Salon aan; met vreugde namen ze hun intrek in hun logies.

154. Met grote vreugde namen zij hun intrek in hun logies an de volgende morgen, op het uur van de dauw, wanneer de prille dageraad priemt, de vogelenzang losbreekt, blad en bloem ontluiken uit de knop, reden de baronnen, twee aan twee, door de grazige vlakke, in gedachten verzonken bij wapens en wapenrustingen. Maar Guy de Cavaillon³⁶, rijdend op zijn vos,

---

³⁵ Over deze begrippen bij de troubadours zijn verhandelingen geschreven. Ook voor *Pretz*, *prix*, *waarde*. We laten ze dus in het occitaans.

³⁶ Ridder en troubadour: Gui(s) de Cavalho(n). Hij koos partij voor de graaf van Toulouse - wat ook blijkt uit twee *sirventès*. Hij was voor de jonge graaf landvoogd in de Venaissin en later raadsman van Raimond VII.

zei tot de jonge man: “Nu is het ogenblik aangebroken dat het voor *Paratge* hoognodig is dat u goed én slecht bent want de graaf van Montfort, de gesel van de baronnen, de Kerk van Rome en de predikingen overladen alle *Paratge* met schaamte en schande; zij hebben haar op haar kop gezet zodanig dat, als u haar niet in eer herstelt, zij voor altijd zal verdwijnen. Zo u *Pretz* en *Paratge* niet in hun vroegere staat stelt, dan zal *Paratge* vergaan en heel de wereld zal in u vergaan. Vermits in u waarlijk elke hoop op *Paratge* aanwezig is, moet *Paratge* met u teloor gaan of moet u zich koen gedragen. “Guy”, antwoordde de jonge graaf, “wat jij mij zegt vervult mijn hart met vreugde en ik zal er een bondig antwoord op geven: als Jezus Christus mij het leven behoudt en dit van mijn gezellen en hij mij Toulouse weergeeft, zoals ik het verlang, dan zal *Paratge* nooit meer vernederd worden of in nooddrift verkeren, want er bestaat in deze wereld geen persoon voldoende machtig, de Kerk uitgezonderd, om mij neer te slaan. Zo groot is mijn recht, zo rechtvaardig mijn zaak dat, indien mijn vijanden hardnekkig en stoutmoedig zijn, ik, voor hem die mij een luipaard is, een leeuw zaal wezen!” En zij kuieren verder, sprekend over wapens, liefdes en geschenken tot het ogenblik dat de nacht valt over Avignon die ze onthaalt [in haar schoot].

En als het geluid van hun passen weerklinkt in de stad, dan snellen jong en oud de straat op; hij die het best lopen kan waant zich gelukkig met zijn buitenkans. De enen roepen voor de vader en de zoon: “Tholosa!” en de anderen: “*Joia!* voortaan is God met ons!” Met een hart onder de riem en de ogen vol tranen knielen allen voor de graaf en zeggen: “Glorierijke Jezus Christus, geef ons de macht en de kracht hen beiden hun erfgoed terug te geven. Hun gedrang en hun stoet zijn zo groot dat het nodig is te dreigen met stokken en zweepen [om verder te kunnen]. De graven gingen naar de kerk om te bidden; daarna werd een overvloedig en smaakvol maal gehouden, met een overvloed aan sauzen en allerlei vis, met witte en rode wijnen geparfumeerd met kruidnagel, met rode bessen, te midden van jongleurs, vedeldeuntjes, dansen en liederen.

Op zondagmorgen werden de woorden van het eedverbond uitgesproken. Ze richtten tot elkaar volgende woorden: - “Wettige en geliefde vorst, vrees niet te veel te geven en uit te geven, want wij zullen onze goederen ter beschikking stellen en onze lichamen veil hebben totdat u uw gebied hebt teruggewonnen of dat wij sterven samen met u.” - “Heren,” antwoordde de graaf, “de beloning en van God en van mij zal mooi zijn en u zal er wel bij varen.”

De graaf pleegde overleg met meerdere baronnen en ging toen, dapper en vriendelijk naar Orange; de graaf en de prins sloten een vriendschapsverdrag en -verbond³⁷. Daarna hield de jonge prins zijn intocht in de Venaissin om Pernes, Malaucène, Beaumes en vele burchten van zijn vazallen in ontvangst te nemen en er garnizoenen te plaatsen. Maar weldra volgt de tijd van wreedheden, verwoestingen en gevechten, want de geestelijken en de bisschop[pen] zijn hem vijandig gezind, de heer van Les Baux bevecht hem alsook de laffe en begerige Raimond Pelet en Nîmes, Orange en Courthézon, Raimbaud de Lachau, Jean de Senuc, Lambert de Montélimar, Lambert de Limoux en vele andere gluiperds en vals-aards. Maar aan zijn kant nemen het tegen hen op Marseille, Tarascon, L’Isle, Pierrelatte en de heren Guy de Cavailon, Adhémar de Poitiers en zijn zoon Guillaumet, Guillaume Artaud de Die, een machtig en moedig man, Bernis de Mureus en zijn waakzame gezellen, Guiraud Adhémar en zijn zoon Guiraudet, Raimond de Montauban, Dragonet le Preux, Eléazar d’Uzès, en heer Albaron, Bertrand Porcelet, Pons, aan wie Mondragon behoort, Ricaud de Caromb en de goede Pons de Saint-Just. Wat al twist, oorlog en strijd zijn het lot van Simon, van zijn

---

³⁷ Guillaume des Baux is prins van Orange en koning van Arles en Vienne. De tekst is niet bewaard. In alle geval heet dit verdrag niet lang stand gehouden.

zoon Amaury en zijn broer Guy, want de graaf, hertog en markies, afstammeling van heer Alfonse, de jonge Raimond, betwist hem zijn gebied.

155. De jonge graaf-hertog, een kind nog, betwist hem zijn gebied. Hij verdedigt zich, vecht tegen onrecht en roof en veroverd versterkte en open steden, burchten en kastelen.

Beide graven, de oudere en de jongere,³⁸ samen met Guy de Cavaillon, Dragonet, Guiraud Adhémar en zijn zoon Giraudet hadden een gezellig onderhoud. “Heren”, zei de graaf, “ik wil jullie zeggen wat er te doen staat. Ik, ik vertrek naar Spanje; jullie blijven hier en heer Raimondet blijft onder jullie hoede; jullie moeten hem absoluut bijstaan met jullie raadgevingen want, als hij zijn gebied heroverd dan is dat voor jullie een en al eer, maar als hij niet slaagt dan zullen jullie in de schande delen.” “Raimond”, zei de graaf tot zijn zoon, “heb vertrouwen in deze baronnen: al wat je zal tegenkomen, goed en kwaad, vreugde en verdriet, en al wat je zal overvallen, dat zal je dragen samen met hen. Altijd moet je van het volk van Avignon houden en schenk het genegenheid en rijkdom, want als je heer in de Provence wordt, dan zal je dat met hen veroverd hebben. Toon je erkentelijk tegenover de Marseillezen, geef hen als beloning bezit en landerijen en neem van hen dankbaar aan wat zij je aanbieden. Je zal kunnen rekenen op de hulp van messire Anselmet. Wees steeds bereid tot edelmoedigheid en attenties voor de inwoners van Tarascon; hou veel van ze, want indien je Beaucaire heroverd, dan zal het dank zij hen zijn. Aan de voet van de rots³⁹ zal de botenvloot paraat liggen, en zo je voor de verdedigers van de burcht van Beaucaire de bevoorrading met water onmogelijk maakt, dan kan je ze klein krijgen. Laat geen poort of muur rechtop staan; zo ze de euvele moed hebben te weerstaan, sla er dan op los; goed- of kwaadschiks, wees zeker dat je de klus zal klaren.”

En de baronnen vullen aan: “Als u het zo doet, zal u geen fout begaan.” - “Sire”, antwoorde de jeugdige graaf, “gezien u naar Spanje gaat, laat uw rechten gelden bij de graven en koningen die pijn en spijt voelen omwille van uw beroving; maak luidop uw beklag over het hof te Rome, vermits God noch geloof, overeenkomst noch wet, u van enig nut waren. Houdt mij op de hoogte van al wat u doet, zegt of denkt via boden. Stuur er ook rechtstreeks naar Toulouse, waar men vrij dikwijls weeklaagt omwille van u en van mij, want dat volk zal zich op een dag opnieuw rond u scharen en met hen zal u alle vroegere verliezen goedmaken.” De graaf zei toen: “Raimond, je zal van nu af leren kennen wie het goed voor heeft met jou, wie van je houdt; we zien hoe je zal handelen.” Daarna nam hij van iedereen afscheid en in allerijl trok hij recht naar Spanje, blootgesteld aan grote hitte en kou.

Toen zond de jonge graaf verzegelde brieven om te vragen dat al zijn vrienden in het geheim en zonder er gerucht aan te geven naar het beleg van Beaucaire zouden komen.

156. De rechtmatige graaf kwam regelrecht naar het beleg doorheen La Condamine⁴⁰ tot aan de poorten van Beaucaire. Na beraadslaging van de stadsraad werden hem de sleutels ter hand gesteld. Hij en zijn toegewijde vrienden waren hier ten zeerste over verheugd. Het volk van Avignon kwam in boten langs de Rhône en het volk van Tarascon verliet de stad en

---

³⁸ De oudere was 60, de jongere 19 jaar op dat moment en geboren te Beaucaire.

³⁹ In die tijd kwam de Rhône tot aan de voet van de rots waarop de burcht stond. De gilden van schippers waren belangrijk omdat zij in staat waren het verkeer op de stroom te blokkeren.

⁴⁰ Een nieuwe wijk van Beaucaire, buiten de muren.

liep naar de riemen van hun boten; en na het oversteken van de stroom meerden ze allen aan in Beaucaire. Overal in de stad riep het volk: “Onze geliefde heer doet zijn intrede in de stad en met hem de zielsvreugde, want van nu af zullen hier geen Fransen of lieden uit de Bar verblijven.” Hierop nam iedereen zijn intrek in een huis, te midden van de vreugdekreten en men genoot van enige rust.

Maar zie, een weinig later ontbrandde de vernielingzaaiende oorlog want Lambert de Limoux, een knappe seneschalk, Guillaume de la Motte en Bernard Adalbert, de gluiperd, gaven hun mannen bevel hun uitrusting aan te trekken en er ook hun paarden van te voorzien en allen kwamen buiten via de poort en de grachten van het kasteel. Zij drongen in volle galop door in de straten van de stad en riepen: “Montfort! Montfort!” Hierover gaan we veel meer moeten vertellen, want hier begint opnieuw de ellende van de dodentallen.

Tumult en strijd breken overal uit in de stad. Het leger gemeentenaren loopt naar zijn wapens en groot gedrang is er rondom de Provençaalse baronnen die de horens laten blazen en hun banieren ontplooiën. Met de kreet “Tholosa” beginnen zij de achtervolging met speer, lans en met de hand geworpen stenen, met vierkante en ronde pijlen, bijlen en hakbijlen, zwaarden, stokken. Vanuit de vensters laat men allerlei stenen op hen kantelen die de metalen knop van hun schilden verbrijzelen, de schilden zelf en de borstbedekking van de paarden; zo dringt men de ridders terug met zware, ja dodelijke slagen en dwingt men hen zich op te sluiten in de burcht. Maar zij, de dappere vechtersbazen, verdedigden zich en bezetten met de wapens de torens, de wallen en de weergangen.

De graaf, van zijn kant, laat palissaden met zware balken en palen oprichten en stelt het gravenleger op bij de Sainte-Pâquekerk. Onder de rots is de bootsvloot aanwezig wat hen meester maakt van water en doopsel⁴¹. Daarna roepen ze: “Wij moeten eerst en vooral de Redorte⁴² aanvallen!”

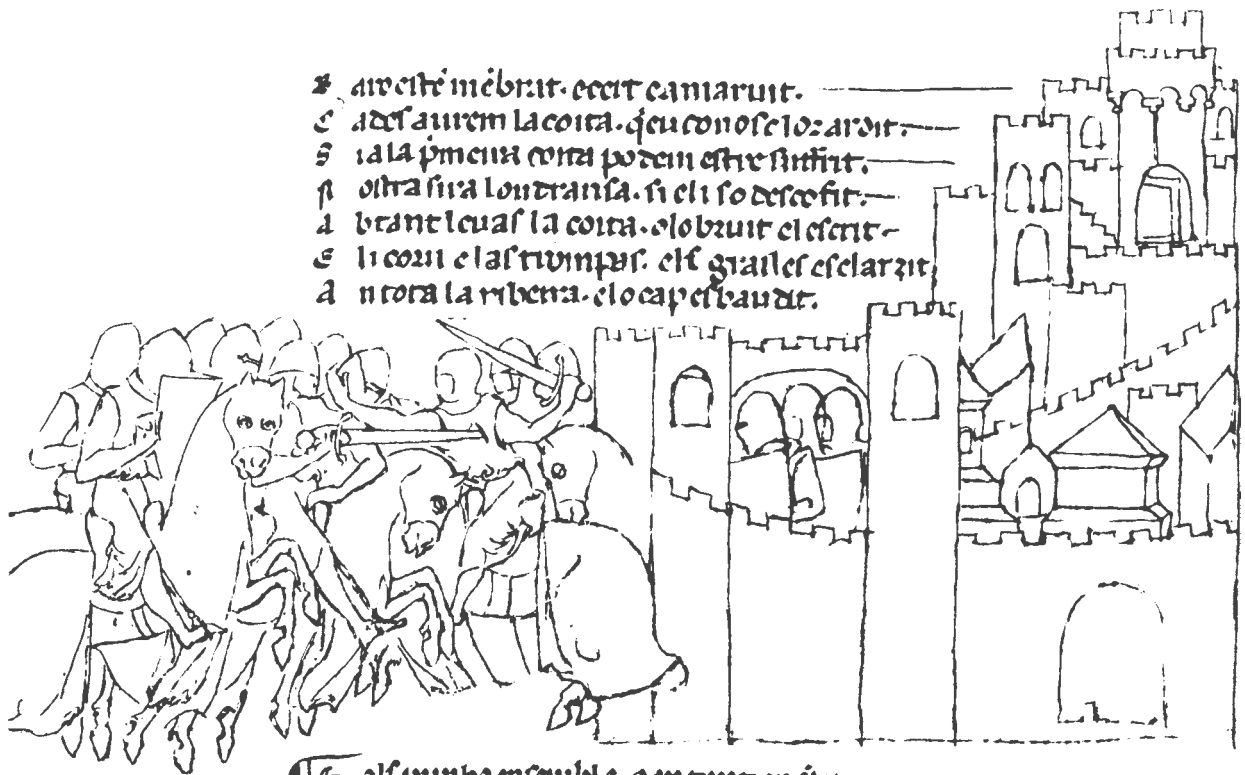
157. “Laat ons de Redorte aanvallen, want nu kunnen we ze innemen!” Je had ze moeten zien springen, lopen, van haast je rep je, roepend en strijdend de een tegen de ander, want de vader bleef niet wachten op zijn zoon, noch op zijn schoonzoon. Ze slaan bressen in de muren die barsten. De poorten gaan open en zij brengen vuur aan om de zaak in de fik te steken. Je zou ze daar kruisbogen hebben zien opspannen, je had vierkante pijlen door de lucht horen zoeven, breukstenen naar beneden horen donderen en de bogen horen ontspannen, de Provençalen zien aanvallen en de Fransen zich verdedigen. Met luide stem roepen de enen: “’t Is zover: jullie zitten in de val!” en de anderen antwoorden: “Dat zeggen jullie; maar eer je ons vat zullen wij het jullie duur laten betalen!” Het vuur, de rook, de vlammen en de brand hinderden de verdedigers van de Redorte zozeer dat zij verplicht zijn naar beneden te komen en de enen zeggen tot de anderen: “We kunnen niet nog langer weerstand bieden; laten we ons onvoorwaardelijk overgeven liever dan ons te laten toetakelen!” Heer Pierre de Saint-Prais zoekt contact om naar buiten te kunnen komen en de graaf te ontmoeten; langs alle kanten werd er getwist en geruzied tussen deze lieden: de enen wouden naar boven, de anderen naar beneden. De aanhang van Toulouse riep: “Van nu af kunnen we niet mislukken. Jezus Christus, vol van glorie, die op een vrijdag gestorven zijt, Gij geeft *Paratge* eerherstel.”

---

⁴¹ Gewoon ironisch op te vatten; de bevoorrading in water is afgesloten.

⁴² Een versterking gebouwd op de noord-oostkant van de rots waarop de burcht staat.

E arcebre mebrat. eert camaruit.
E adf aurem la coita. qeu conose loz ardit.
S i ala pmeua coita podem estre sinfit.
P ostra sira lontransa. si eli so descefit.
A brant leual la coita. olobruit el escit.
E li coui e las tumpas. elz gualles eselarzit.
A n tora la ribena. elocap esbaudit.

E el punho ensemble. e an tant enant.
E dms la maior pzeissa. leson entreferit.
Q u al ploz de bel canr foron lx a cullit.
Q u af libran de colomha. elacri rebullit.
E las maissas redondas. eli el auel bulhit.
E las achas moinas. eli escut forbit.
E li dare el as flechas. eli carrel polit.
E penas es agetas. eli espi eur brandit.
E is caualers ab loz. ual er camaruit.
E is siemens el al qrs. q ueno tottardit.
E las autras spanias. de be ferit azzit.
E n total las partreas. an taleuple lussit.
E l campse la ribena. el a sian frenut.
Q u al lo coms enalant. en folcant an sinfit.
E n sius en. p. murs lo chaplamet elant.
L a doncs pogratz uezer. rat auilere desineit.
E tant bo escut fendre. etat demel cruissit.
E tant ponh etat bias. etat pe sopartit.
E tanta sunc espasa. etat seruel fronzit.
Q u nonia rat simple. q uon aia sentit.
P oiss de bel canr. sontant a poderit.

de mislukte aanval van de kruisvaarders op Beaucaire

XVIII.

[DE AANKOMST VAN SIMON DE MONTFORT VOOR BEAUCAIRE OM HET GARNIZOEN IN DE BURCHT BIJ TE STAAN]

158. God, herstel *Paratge* in eer, laat Rede geacht worden, steun Rechtschapenheid en onderdruk Verraad. Dan, als uit een stem, riepen ze: "Laten we de burcht, de grote poort en de versterkingen aanvallen!" - "Heren", sprak Raimond Gaucelm, "ik ga u goede raad geven: van de burcht en van hen die daarin zitten maken we ons wel meester. Maar laat ons eerst een muur bouwen, zonder kalk of zand, een dubbele rondgang en een stevig balkon en bij elke poort een steenmortier om op korte en op lange afstand te kunnen schieten en zo de toegang te beletten. Want we halen ons een heel hardnekkig, genadeloos man met het hart van een leeuw op de nek; als hij zijn troepen onze kant opjaagt dan hebben we aldus een verdediging^{lxxxiii} en we zullen geen aanval tegen ons moeten vrezen." Zij antwoordden: "Dat vinden we goed." Priester Arbert hield een bondig sermoen: "Heren, ik geef u een raad in naam van God en van de graaf: hij die bijdraagt tot de bouw van de stenen muur zonder mortel zal van God en de graaf een rijke beloning krijgen en, bij de heilige wijding die ik heb ontvangen, ik verzeker hem heil." Uit een mond riepen ze: "Kom, we gaan die aflat verdienen!"

Maar de nacht overtrok de schittering van de hemel; schildknapen en -knechten, en zelfs ridders bleven waken en stonden op wacht rond de burcht en bij dageraad werd het bevel gegeven de handen uit de mouwen te steken. Niemand weigerde en men begon aan de muur, zijn terre-plein en zijn stenen grondvesten. Nooit, voor welke constructie dan ook, zag men zo'n hooggeplaatste metselaars want het waren ridders en dames die de vulling, jonge knapen en jonge meisjes die het materiaal en de gehouwen steen aanbrachten, ondertussen ballades, coupletten en liedjes zingend. En in heel weinig tijd verrichtten zij zoveel werk dat zij niets meer te vrezen hadden van de Fransen en van de Bourgondiërs. Achter deze wal stonden de tenten en de paviljoenen van de belegeraars die de Sainte-Pâque in staat van verdediging brachten.

Daarna besloten ze een stormram te bouwen bedoeld om de donjon te bebeuken en het garnizoen buiten te bonken; de bewaking werd toevertrouwd aan Guy de Cavaillon en aan de eerlijke en dappere lieden van Vallabrègues. De oeverkant van de donjon werd helemaal afgezet opdat niemand er ongezien zou binnen of buiten gaan en er een paard drenken of een man laven. Van uit heel het land bracht men de belegeraars levensmiddelen, ossen, koeien, varkens, schapen, ganzen, kippen, patrijzen, kapoenen en ander wild, tarwe, bloem en Genestet-wijn; van alles met zulke overvloed dat men zich in het beloofde land had gewaand.

Onophoudelijk kwamen bij graaf Simon berichten toe die hem aankondigden dat hij Beaucaire verloren had, dat Lambert de Limoux of Régnier de Chauderon en de rest van het garnizoen, van ginder hoog in de donjon, hem niet zouden kunnen bijstaan. Toen hij dat vernam, maakte dit nieuws op hem dezelfde indruk als hadde men zijn zoon Amaury of zijn broer Guy gedood. Vol droefenis en woede repte hij zich naar hier.

Inmiddels liet Guy de Montfort al zijn vrienden verwittigen en oproepen om zich bij hem te voegen. Wanneer hij en zijn compagnons, zijn neef Amaury, Alain de Roucy, Hugues de Lacy alsook Guy de Lévis, Foucaud de Berzy, Salomon de Faugères bijeen waren met hun

knappe compagnieën, reden zij pijlsnel in de richting van Beaucaire. Zij ontplooiden zich in de velden en stelden zich op in de vlakte onder de muren van de stad als om te vechten. De bezetters van de stad gedroegen zich als echte baronnen en riepen: “Tholosa! Belcaire! e Avinho! Volobrega! Redessa! Malausenna! Caro!” en de lieden van Tarascon staken de Rhône over terwijl de ridders en het leger gemeentenaren zich ontplooiden in de tuinen.

Van de ene noch de andere kant volgde er een charge, maar Raimond Belarot en Aimon de Caromb, voor al het volk, stoven elk op een tegenstander af; bij het treffen braken de lansen en de stukken vlogen in het rond. Buiten deze twee was er niemand die slagen gaf of kreeg. Bij het naderen van de nacht, staken ze hun banieren de hoogte in en gingen ze allen om ter snelst in de richting van hun kantonnement, recht naar Bellegarde⁴³.

159. Zij gingen recht naar hun kantonnement in Bellegarde; zij installeerden zich in stallen, huizen en torens en aten. Zij lieten schildknapen de wacht optrekken want zij vreesden hun bitsige vijanden; inderdaad, Marseille draagt hen niet in haar hart, Montpellier en Avignon stoten hen van zich af en Beaucaire heeft hen als eerste aangevallen. Hier is de vreugde zo intens dat ieder lacht en gekscheert want hun zaak staat er steeds beter voor. Met de hulp van de gildedekens en een menigte timmerlieden maken zij het werk aan de muren en de palissades af en bouwen ze barrières en dwarse borstweringen, maganellen, valkuilen, *chiennes* en andere tuigen in overvloed. Aan de voet van de burcht staan de gemeentelijke milities die wachters, schildwachten en portiers met een dubbel harnas en wapens van geslepen staal hebben opgesteld om te beletten dat één iemand met list binnen of buiten zou gaan. Onderaan de rots was er een elite bootslieden die de toegang tot het water versperde en die de trap in de rotsen onklaar had gemaakt.

De jonge graaf stuurde brieven en boden naar al de baronnen van zijn gebied en naar al zijn vazallen, overal waar hij wist dat er huursoldaten te vinden waren: voor hen die op goud, zilver of een goed renpaard uit waren, waren er in het beleg van Beaucaire soldij en beloningen te rapen.

Een bezorgde Lambert van Limoux is in debat geraakt met zijn gezellen; hij zet hen de toestand uiteen in zeer precieze bewoordingen: “Heren, wij zitten hier gekneld in de zalen en de torens; onze vijanden hebben tegen ons versterkingen opgeworpen met portalen en schildwachten, zodat het onmogelijk is hier weg te geraken of men moet zich in een sperwer omtoveren. Ik zie dat men de stenen aanbrengt die bestemd zijn voor de dodende machinerie die zij willen gebruiken om ons van alle kanten te bevechten; het is noodzakelijk en dringend dat wij allen aan het werk gaan. Maar zie, een tegenvaller van formaat doet zich voor: zij hebben ons de toegang tot het water versperd en bruggen en trappen onbruikbaar gemaakt. Maar wij hebben genoeg proviand voor twee volle maanden; daarna, als de nood zich laat voelen, zullen wij onze paarden opeten. De jonge graaf is de rechtmatige erfeigenaar van deze burcht en, indien hij ons kan verrassen en gevangen nemen, dan zal zeer duidelijk blijken dat hij van ons niet wil weten als medeheer. Beter is het dus te sterven dan op een of andere manier in zijn handen te vallen. Maar de graaf van Montfort is een uitstekend krijgsman; wanneer hij het nieuws verneemt zal hij zich naar hier spoeden; hij die even dapper als handig is zal de best opgevatte plannen weten te counteren. Dat is het beste wat ons kan overkomen.” Régnier de Chauderon nam als laatste het woord. “Heren, gedenk Guillaume-

---

⁴³ Zie lxxxiii. Bellegarde ligt op een tiental kilometer.

au-court-nez en de zware beproevingen die hij leed bij het beleg van Orange⁴⁴: of het nu gaat om sterven of leven, laten wij ons allen gedragen als ridders opdat geen blaam afstrale op Montfort noch op Frankrijk. Want als de jonge graaf ons kan gevangen nemen, dan pas zitten we in de rats en gelukkig zal dan zijn hij die tevoren het leven heeft gelaten.” - “Dit is rechtvaardig en redelijk”, zei meester Ferrier, “geloof wat hij u zo pas gezegd en aanbevolen heeft.” Ondertussen snelde de graaf van Montfort over wegen en paden; hij riep zijn vrienden en alle huursoldaten op, overal waar er te recruteren vielen; en de rit te paard, overdag en ‘s nachts, bij weer en wind, duurde tot hij aankwam te Beaucaire en voet zette op de oever van de Rhône⁴⁵. Reeds waren Guy, Amaury, Alain en Roger d’Andelys daar aangekomen met hun compagnieën; de horens schalden om de achterblijvers op te roepen.

De blik van de graaf van Montfort ging naar de muren en de klokkentorens; hij zag de bezetters van de stad, kloek en monter, en op de donjon van de burcht zijn banier met de leeuw, wapperend in de wind, en de torenwacht. Van spijt en woede werd zijn gelaat helemaal donker. Dan gaf hij aan zijn manschappen opdracht de bagage op de trekdieren af te laden, de tenten op te stellen en olijfbomen om te hakken. Zodoende kampeerden zij in tuinen en boomgaarden.

Voortaan, zowel binnen als buiten, is het beleg een feit, van het ogenblik af dat Montfort en Beaucaire tegenover elkaar staan. Maar God weet wel te onderscheiden aan wiens zijde het recht staat om de meest wettelijke erfopvolgers te helpen en bij te staan. Want het zijn Valsheid en Rechtschapenheid die deze oorlog uitvechten.

160. Heel deze oorlog geeft de indruk dat God het gebied zal teruggeven aan deze die hem trouw beminnen. Dat betekent dat hoogmoed en recht, eerlijkheid en bedrog met elkaar gaan afrekenen, dat het uur der aanspraken nabij is, dat een nieuwe bloem overal zal ontlui-ken die *Pretz* en *Paratge* zal opfleuren. Dat betekent ook dat de jonge graaf die handig en dapper is, herstel vraagt voor de plundering en het verlies, dat het Tolozaans kruis oprukt en de Montfortaanse leeuw terrein prijsgeeft.

De graaf van Montfort roept de baronnen samen die hem adviseren om te beraadslagen over de moeilijkheden die zich voordoen. Met dertig kwamen ze samen in een lommerrijke boomgaard. Terwijl hij zijn handschoenen uittrekt zet hij zijn argumenten uiteen, nobel, wijs, schrander en dapper: “Heren, voor u allen en voor God leg ik klacht neer tegen de baronnen op deze aarde die zich gedragen als schelmen en verraders. Ik ben diep geschokt en het is pijnlijk voor mij zo bestolen te worden door een kerel van vijftien jaar die geen macht heeft, die geen kracht heeft en geen geld om uit te delen. Hij heeft mij uit de Provence gesloten en hij verzet zich koppig. En dit verwondert mij daarbij het meest: terwijl de Kerk mij het recht geeft er mijn vlag te planten, roepen die mensen daar: “Tholosa!” op het ogenblik dat zwaarden en pijlen in actie schieten. En nochtans, ik gehoorzaam aan de voorschriften, aan de woorden en de bevelen van de Kerk. En gezien die ginds een zondaar is en ik tot God bid is mijn verrassing groot als ik zie hoe God hem het succes gunt.”

Heer Alain de Roucy antwoordde hem vlugger dan al de anderen: “Heer graaf, met zulke woorden vol hoogmoed en arrogantie zitten we hier blijvend vast en gaan we alles missen. Want u zult allen oud, grijs en bijna kaal zijn eer de stad en haar donjon met zijn

---

⁴⁴ Allusie naar een verloren gegaan epos.

⁴⁵ Op 6 juni. Het beleg duurde dertien weken, tot 24 augustus.

weergangen in uw bezit zijn. Mij lijkt het, en ook iedereen hier aanwezig lijkt het, dat Jezus Christus niet langer wil dat het bedrog zegeviert. Ten andere, al is de graaf jong, een kind nog, hij is flink begaafd, goed en groot, hij kan bogen op middelen en goede verdedigers; bijgevolg doet hij ons pijn en vermindert hij ons prestige en onze kansen. Hij behoort wel tot een soort die groot wil worden en zich op het voorplan wil plaatsen, want Richard Leeuwenhart was zijn oom en Bertrand de Saint-Gilles, zijn grootoom. Men mag van hem zeggen dat hij een arme zondaar is, ik zeg u dat het een jongeling is die bij de eerste worp hoge ogen gooit. Vermits u advies vraagt mag u het niet in de wind slaan: stuur twee welbespraakte bodes naar de jonge graaf om uw manschappen en paarden terug te krijgen, vermits u ze niet kan ontzetten. Mocht je er een zo groot aantal op dit ogenblik verliezen, dan zou de schande daarover groot zijn en de gevolgen niet te overzien. Laat hem weten en beloof hem dat, indien hij erin toestemt ze u terug te geven, u hem de Provence laat, zonder het ooit opnieuw op te eisen, omdat het voordeel al de andere gebieden te bezitten ruim voldoende is voor u.”

“Heer Alain, in mijn hart rijst twijfel of deze raad gepast en fatsoenlijk is. Mijn vuist en uw zwaard zullen onder het bloed zitten eer de graaf en ik in goede en kwade zaken tot een akkoord gekomen zijn. Want zo hij mijn manschappen doodt, ik heb er dubbel zoveel van hem gedood; zo hij er door een stormaanval gevangenen van maakt, dan moet daarvan geen blaam op mij geworpen worden want, met de hulp van God en Sint-Jan, ik zou eerder zeven jaar deze belegering volhouden tot de stad van mij is en ik haar behandelen kan zoals ik het wil.”

Dit gezegd zijnde, gaf hij het bevel aan de zijnen takken af te kappen en loofhout aan te brengen om er barrières en barricades mee op te stellen op de wegen, zodat men hen niet kon verrassen noch in de slaap noch bij het waken. En, bij het vallen van de nacht, werd er met trompetgeschal veel lawaai gemaakt wanneer men de voorhoede installeerde. Want, innerlijk en uiterlijk was men hardnekkig en gebeten om de oorlog verder te zetten.

161. Ze waren er zo op uit de oorlog verder te zetten dat ze heel de nacht paraat stonden, de paarden gezadeld, zodat geen van beide legers een voordeel zou hebben op het andere. En bij dageraad, als de hemel opklaarde, bereidde men zich voor langs beide kanten. De glans van de wapenrusting en van de helmen met hun versiering van bruin fijn goud, van de schilden en van de lanssen maakte van het slagveld een flikkering. De graaf van Montfort sprak met zo luide stem dat iedereen het hoorde: “Baronnen, we moeten dapper en bedachtzaam zijn, want de Christenheid heeft ons als de dappersten verkozen. En in het andere kamp staat een elite die werd aangeduid en uitgekozen. Jullie zullen je eer verliezen indien jullie mij mijn bezittingen laten verliezen. Alles wat ik met jullie gewonnen en veroverd heb, heb ik jullie edelmoedig gegeven en uitgedeeld, zodanig dat niemand kan zeggen dat ik hem benadeeld heb. Na alles wat ik jullie gezegd en wat jullie mij beloofd hebben, hebben jullie mij, als ik het gebied verlies, maar een kleine dienst bewezen. Men heeft mij de burcht van Beaucaire ontnomen en als ik daar geen wraak om neem zijn mijn daden maar pover. Ik die hiervan in het bezit gesteld werd door de aartsbisschop van Arles, ik heb reden om hevig vertoord te zijn omdat de heerlijkheid mij werd ontrukkt. En mijn mannen zitten omsingeld in de burcht, ontgoocheld en ontmoedigd; zij geven mij tekens dat zij onverwijd doodgaan; en mijn hart is verscheurd omdat ik ze niet ter hulp kan snellen. Maar ik kan jullie verzekeren dat als ik mijn vijanden, die mij schaakmat gezet hebben, ontmoet in een veldslag, de zaak snel zal geklonken zijn, want ik wil liever slag leveren dan dat zij mij zo onteren.” En de baronnen antwoordden hem: “Wij hebben ons allen tegenover u verbonden; bijgevolg moeten we de bevelen uitvoeren die u ons geeft.”

Maar de dappere jonge graaf heeft post gevat in de poort. Daar bevonden zich de baronnen van het land en de ridders, *faidits* en goed bewapende en uitgeruste schildknapen en schutters. Rostand de Carbonnières sprak tot hen: “Baronnen, allen hebben we het pakt onderschreven dat men aan wie zou vluchten zou mogen zeggen, zonder tegenspraak: hij heeft zijn heer verloochend; zodus, dat iedereen er op lette om die zotskap niet te moeten dragen!” En Bertrand van Avignon zei: “Zo dadelijk gaat beslist worden wie het gebied zal hebben en het voortaan zal besturen. Wij hebben het masker van het kwade afgerukt en er ons rekenschap van gegeven dat zij gelogen hebben, de geestelijken die zeiden dat met moorden, dat met het land in vuur en vlam te zetten, dat met het verjagen van onze heer en hem als banneling te doen vertrekken, wij in geweten aan Jezus Christus gehoorzaamd hebben. Voortaan volgen we de weg van het heil, langs dewelke iedereen rechtmatig zijn ziel kan redden. Laat geen van uw wapens ongebruikt, hou ze alle gereed om ferme slagen uit te delen; aan wie zich goed gedraagt bezorgen we een beloning van dien aard dat God en de graaf van Toulouse hem gunsten zullen toekennen en dat ten eeuwigden dage zijn nageslacht door hem zal verrijkt worden.

Heer Guiraud Adhémar hield volgende toespraak: “Baronnen, wees oplettend, vastberaden en paraat: wij gaan een aanval krijgen, want ik ken hun stoutmoedigheid. Zo we in staat zijn de eerste schok op te vangen, dan blijft voor ons de eer van hun nederlaag.” Op dat ogenblik branden de aanval, het tumult en de kreten los; de horens, de trompetten en de klaroenen met hun schel geluid hebben de hele oever en het slagveld wakker geschud.

De kruisvaarders chargeerden in slagorde; zij zijn zozeer naar voren gedrongen dat de eerste slagen gewisseld werden in het hartje van het krijgsgewoel, maar die van Beaucaire hadden een warm onthaal voorbereid voor de kruisvaarders. De Keulse zwaarden en het hersmeed staal en de bolle knotsen, en de goed geharde speren, de met molenstenen gescherpte bijlen, en de fel opgeblonken schilden, en de pijlen, en de speren die men omhoog houdt en ook de dappere en uitgeruste ridders, de schildknapen en de boogschutters, die vol moed opstappen en al de rest van de compagnieën die vast besloten zijn goed toe te slaan hebben van alle kanten de strijd ingezet zo heftig dat het slagveld, de oever en de grond ervan daverden.

Maar de graaf van Montfort, Alain, Foucaud, Guy en Pierre Mir hebben aan het treffen en de slagen weerstaan. Daar had je dan zoveel verwrongen harnassen, zoveel gespleten of halfgebroken schilden kunnen zien, zoveel afgehakte handen, armen, voeten, zoveel vergoten bloed, zoveel ingedeukte schedels dat er geen mens zo stompzinnig is dat hij er niet wordt door beroerd. Maar deze van Beaucaire hebben zo goed de bovenhand genomen dat ze de kruisvaarders terugdringen op een effen weg. Toch boden deze een zo goede weerstand dat de achtervolging niet lang duurde. Dan had je paarden gezien, volledig bedekt met maliënkolders, waarvan de meesters waren afgetuimeld en gedood. Guy de Cavaillon, op een Arabisch paard, doodde die dag Guillaume de Berlit, die men daarna aan een olijfbom in bloem ophing^{lxxxiii}. En als het krijgsgewoel ophoudt en de strijders het slagveld verlaten hebben, dan had je kunnen zien wie er het leven gelaten had.

XIX.

[DE VERSTERKINGEN VOOR GRAAF RAYMOND HET VERLOOP VAN DE BELEGERING VAN BEAUCAIRE]

162. Het gevecht was beëindigd en het gevaar hield op. Er waren veel vrolijke en ook ontstemde en bedroefde lieden. Deze van de stad, met vast en beproefd hart, keerden naar huis en het kruistochtleger trok gehaast naar zijn tenten.

De graaf van Montfort pleegde overleg met zijn intieme vrienden; er waren onder hen drie bisschoppen en ik weet niet hoeveel abten. Zowel aan de enen als aan de anderen uitte hij heftig zijn klachten; hij zei: "Heren, luister en zie hoe ik uit de Provence wordt verdreven en hoe mijn mensen omkomen en gevaar lopen. De jonge graaf bestrijdt mij, want hij is verwaand; sinds hij uit Rome vertrokken is heeft hij zoveel vooruitgang geboekt dat hij mij nu mijn gebied ontstolen heeft en zich meester maakt van mijn gebieden. Als hij mij nu Beaucaire ontnemt, dan is dit voor mij een zo grote vernedering dat al wat mij als gebied overblijft een en al ellende lijkt. Gezien het de Heilige Kerk is die de zaak op gang heeft gebracht, indien zij mij in de steek laat, dan heb ik zoveel van mijn prestige verloren dat het mij onmogelijk is iets te bewaren van de verworven inkomsten en gronden. En hij die mislukt kan, zelfs als hij loyaal handelt, schuldig geoordeeld worden, tegen recht en rede in. Ik ben op zoveel manieren inwendig geschokt dat ik van jullie wens te weten welke raad u mij in dit verband geeft."

De bisschop van Nîmes was zo gehaast dat hij als eerste het woord nam en naar zich deed luisteren. "Heer graaf", zei hij, "bid tot Jezus Christus en dank hem voor alles, voor het kwade zowel als het goede. Volgens de orde en de regel die in deze wereld gelden moet u beproevingen en tegenslagen gelaten aanvaarden. Niettemin, verdedig u energiek tegen wie het aandurft u van uw gebied te beroven; want gezien kwaad en goed aan uw keuze zijn overgelaten, als u verliest in deze wereld dan zal u winnen in de andere. Wat de ridder aangaat die opgehangen werd aan de olijfboom, ik verklaar u dat hij vandaag het martelaarschap heeft ondergaan uit liefde voor Christus die aan al de anderen die gedood en gewond werden hun fouten, hun slechte daden en hun zonden vergeeft.

Maar Foucaud de Berzy zei: "Bij God, heer bisschop, met redeneringen als de uwe neemt het goede af en verdubbelt het kwaad; het gemak waarmee jullie, geestelijken, zonden vergeven en vergiffenis schenken zonder [sacrament van] penitentie is verwonderlijk. Maar, als kwaad en goed, leugen en waarheid identiek zijn, dan zou daar waar hoogmoed heerst nederigheid moeten zijn; wat mij betreft, ik kan niet geloven, tenzij u mij betere bewijzen geeft, dat enig man het waard zou zijn [in de hemel te komen], indien hij sterft zonder biecht." - "Foucaud" antwoordde de bisschop, "het doet mij pijn u eraan te zien twijfelen dat elke man, wie hij ook weze, ook in staat van doodzonde, als hij maar tegen die mensen daar vecht, totale vergiffenis krijgt." - "Bij God, heer bisschop, met uw verlot, wat u mij er ook over vertelt, u zal er mij vandaag niet van overtuigen dat omwille van uw preken en van onze zonden, Jezus Christus niet geïrriteerd is tegenover ons. Wat ik gezien heb heeft mij de moed ontnomen en doet mij vrezen dat het geluk en de onverschrokkenheid niet meer voor ons zullen zijn wat ze waren want ik zou nooit geloofd hebben dat, zelfs al had voor ons op een slagveld heel de Christenheid gestaan, dat zij allen ons zouden doen wijken hebben tot onze schaamte."

Foucaud zei daarna tot de graaf: “Herinner aan het hele leger dat geen man, jong nog oud, er de wapens moet bij neerleggen. Het zal zeker een immens grote genade zijn en het herstel van elk ongelijk als wij en u de totale triomf verkrijgen van wat u nastreeft.”

Daarna trok iedereen nauwgezet de wacht op terwijl de paarden bewapend bleven, de zwaarden omgord en de helmen aangespeld, in beide kampen tot een nieuwe dag verscheen, want bij belegerden zowel als bij belegeraars waren de gemoederen zo opgezweept dat zij meer zin hadden in oorlog dan in rust en vrede.

Binnen in de stad voelde men zich goed en er was overvloed aan al het eten dat men kon wensen, maar in de donjon van de burcht waren droefenis en opgewondenheid, want niets was er in overvloed, brood, wijn, noch tarwe. En daarbuiten lagen de belegeraars zo onder vuur dat niemand er rust vond of ontkleed sliep, noch kon eten of drinken of iets doen zonder zijn wapens te dragen, en dikwijls moesten ze gaan vechten zonder dat zij er zin in hadden want de koene jonge graaf had steenmortieren geplaatst om de donjon van alle kanten te bestoken en de schuilplaatsen en de muren met kantelen te vernietigen.

Ziehier wat Simon del Gua [in het andere kamp] zei: “Graaf, ik ga u zeggen wat u moet doen: heel het kruistochtersleger zal diep in de rats zitten als u hen de toegang tot de Rhône onmogelijk maakt.” En de jonge graaf zei: “Raimond Gaucelm, beveel dat men de stroom blokkeert met alle bewapende boten.” - “Sire,” zei heer Albeta, “de vloot is voorbij gevaren; wij bewaken alle toegangen en houden ze gesloten; van hier tot Arles is alles geblokkeerd en aan de voet van de burcht, daar waar de oever met stenen afgezet is, staan de lieden van Vallabrègues met snelle boten zodat niemand daar kan komen drinken en heelhuids terugkeren.”

Terwijl de jonge graaf met zijn naaste vrienden overlegt, heeft de machtige graaf van Montfort de schrijnwerkers ontboden, al deze van het land en deze van zijn gebieden; en op een goede plaats, tussen de wallen en de grachten, liet hij een *château* en een *chatte*⁴⁶ oprichten, mooie bouwsels, uitgerust en voorzien van ijzer; bij dag en bij nacht waren ze er goed beschermd aan bezig. En vooraan waren ze geflankeerd door een katapult die de hele dag schoot tegen de poort van de stad met haar vierhoekige kantelen en er de grote gehouwen stenen van deed breken.

Het nieuws verspreidde zich binnen en buiten de stad dat machtige heren de stad ter hulp kwamen: de handige en roemvolle Raimond de Montauban, heer Isoard de Die met veel knappe metgezellen, Guillaume de Bel-Afar, die over goede wapens en een flinke uitrusting beschikte, Cotignac, Pierre Bonace en vele anderen; messire Pierre de Lambusc en zijn omkadering en messire Guigue de Gaubert zijn vol vreugde Beaucaire de stad introkken om ze te verdedigen.

163. Velen daagden op om een hand toe te steken bij de verdediging van de stad; om deze die in de stad waren te bevechten kwam er ook volk, van het soort aan wie de zaak niet aanstond en die liever elders hadden willen zijn.

---

⁴⁶ Het *kasteel* was een soort belfort of toren, met meerdere platformen en had wielen, wat toeliet te komen tot tegen de muren van de belegerde stad; de hoogte van deze constructie was dezelfde als deze van de muren wat toeliet, mits het neerlaten van een valbrug, voet te zetten op de muur als men de verdedigers kon doen wijken. De *chatte* is een driehoekig bouwsel onder aan de vestingsmuur. Het beschermt de mensen die de gracht dempen of de muur ondermijnen.

Heer Dragonet de Mondragon richtte zich tot de graaf, zijn heer, in een raadsvergadering waar de hoogste baronnen aanwezig waren en hij zei: "Heer, het geeft de indruk dat God u ter hulp snelt, want sinds u uit Rome teruggekomen bent heeft hij de situatie omgebogen in uw voordeel; hij wil dat u het gebied dat uw voorouders bezaten opnieuw herovert; nu zijn uw grootste vijanden vernederd en verzwakt; dat komt omdat bedrog en valsheid leiden tot oneer, want ik heb nog nooit een sermoen van een valse prediker gezien die, bij de conclusie, niet dwaalt; en deze die gezond verstand hebben leren ons dat wie verraden wordt beter is dan de verraders. Bij het lichaam van de Heilige Maria die ik aanbid, als u zich niet wijs en koen toont, dan weten wij niet meer wat te geloven behalve dat het zaadje en de bloem van *Pretz* en *Paratge* verloren gaan. Het ontbreekt de graaf van Montfort niet aan voorzichtigheid en dapperheid, aan moed en durf en aan nuttige raadgevingen. Hij bouwt een *château* en een *chatte* en denkt ons schrik aan te jagen, maar dat veroorzaakt niet meer effect dan een spook opgeroepen door een tovenaars, het is spinnenwerk en verloren geld. Niettemin is zijn katapult zo stevig en zo krachtig dat hij beetje voor beetje de poort breekt en sloop en ze doet ineenslooten; maar we zullen daar het grootste deel van onze krachten opstellen, we zullen daar deze die de zwaarste klappen uitdelen naartoe sturen, de stoutmoedigsten, de schrandersten, de dappersten en de sterksten." - "Dragonet," zei de graaf, "we handelen om bestwil: Guiraudet Adhémar zal de eer hebben de poort te verdedigen, samen met de heren Jean de Nagor, Datil, Auster; Raimond de Montauban en uzelf zullen dag en nacht bij hen zijn, alsook de ridders *faidits* die dappere krijgers en goede strijders zijn. En mocht de toestand voor u kritiek worden, dan zal ik daar zijn, als man die wel weet ter hulp te snellen, om mijn deel van het gevaar op mij te nemen en ik zou die willen kennen die geen voet bij stek houden."

Ricaud de Caromb zei: "Vranke ridders, heren, mocht graaf Simon voldoende arrogantie en vermetelheid aan de dag leggen om de poort aan te vallen, dan moeten we weten hoe ons te verdedigen tegen hem en de zijnen. Moge hier van alle kanten zoveel bloed vloeien en zoveel hersenen en zoveel zweterige klompen vlees verspreid liggen dat deze die overleven ervan schreien." - "Mijne heren," zei Pierre Raimond de Rabastens, "het is een gunst die de graaf van Montfort ons verleent als hij niet weggaat, want hij zal hier geluk, geest en kracht verliezen. Wij zitten hier in vreugde en overvloed; wij genieten van een welgekomen rust, van schaduw en van frisse en de Genestetwijn verzacht ons temperament; wij eten naar onze smaak en drinken evenzo. En zij zijn daar, als zovele ongelukkige zondaars, zonder geneugte noch rust, maar met alleen zorgen en vermoeienis; zij moeten moeheid, stof en hitte verdragen en hebben dag en nacht zoveel gevechten te doorstaan dat hun troepen heel veel paarden verliezen, wat hen de begeleiding van gieren en raven verzekert; de doden en de gewonden omringen hen met zo'n stank dat er onder hen geen man is met een flink uitzicht die zijn kleur niet verliest."

Deze van de donjon kwamen uit hun uitkijktorentje van waar zij aan de graaf van Monfort een zwarte banier toonden terwijl ze noodtekens uitzonden. In alle logementen gaan de klaroenschallers het bevel roepen dat iedereen zonder onderscheid zich bewapent, zichzelf en de beste paarden optuigt, want de troepen van Marseille komen opgewekt aan. Midden op de Rhône zingen de roeiers; vooraan zitten de loodsen die het manoeuvreren van de zeilen leiden, de boogschutters, de matrozen; horens, trompetten, cymbalen en trommels laten de oevers weerklinken bij dageraad. De schilden, de lansen en het stromend water, azuur en rood, groen en wit, fijn goud en zilver voegen hun schittering bij deze van de zon en het water zodra de nevel opgetrokken is. Over land rijden Anselmet en zijn ruiters vrolijk in het sprankelend licht, op hun paarden met dekkleden en de banier op de voorste rij. Van alle kanten roepen zij: "Tholosa!" ter ere van de eerbiedwaardige zoon van de graaf die zijn land herovert, en zij gaan Beaucaire binnen.

164. Hun intrede in Beaucaire heeft zo'n vreugde verwekt dat iedereen uitgelaten is en meent gered te zijn terwijl bij de tenten het nieuws de ronde doet dat versterking is toegekomen voor die van Beaucaire. Daarop maken zij zich klaar en hebben oog voor alles; want zich uitrusten en vechten is hun geluk en hun heil, het schallen van de klaroenen en van de trompetten doet hen genoeg en brengt hen verstrooiing zo gauw de dag begint.

Maar het oorlogstuig dat de lieden van de stad opgericht hebben is zo actief dat de donjon en zijn uitkijktorentje door de projectielen flink bekogeld worden en het hout, de steen, het lood daar verpulverd worden. Bij de Sainte-Pâque werd de stormram opgesteld, hij is vrij lang, met ijzer beslagen, recht en gepunt; door gedurig te beuken, te hakken, te breken heeft hij de muur gesloopt en op meerdere plaatsen de gehouwen steen doen vallen. De belegerden die dat zagen hebben het hoofd niet verloren, maar zij hebben met koorden een strop gemaakt die zij hebben gegooid zodat zij de top van de stormram hebben gevat en omkneld. Al die van Beaucaire waren er wanhopig om tot de ingenieur kwam die de stormram opgericht had. Hij sloop ongezien in de holtes van de rots en hij en de zijnen poogden een gat in de muur te maken met geslepen houwelen. Die van de donjon, van zodra ze hen daar opgemerkt hadden, namen gloeiende asse, solfer en pluiswol die zij in een lap wol naaiden en onmiddellijk lieten zij dat alles dalen aan het uiteinde van een ketting langsheen de muur. Wanneer het vuur goed brandde en de solfer smolt, verstikten de reuk en de vlam zodanig de ondermijners dat geen van hen daar kon blijven en er bleef. Ze reageerden toen zo hard met de steenmortieren dat zij de schutting en de balken braken.

Op de voornaamste toren, boven de gepunte kantelen, heeft de leeuw zodanig strijd geleverd met de vlammen dat het maar weinig scheelde of hij werd neergehaald. De torenwachter roept het uit: "Montfort heeft ons in de steek gelaten, maar het is zijn fout niet. Geen smaad echter mag hem treffen want de jonge graaf heeft ons allen verrast." Toen toonde hij een kommetje en een doorzichtige fles om te laten verstaan dat zij geen levensmiddelen meer hadden, dat ze al hun brood opgegeten en hun wijn opgedronken hadden. De graaf van Montfort heeft de signalen wel gemerkt; van woede en van wanhoop is hij gaan zitten op de grond. Met luide stem roept hij kwaad uit: "Ridders! Te wapen!"

En er werd zo stipt gehoorzaamd dat te midden van de tenten kreten en rumoer opstijgen, want niet één man, jong, in de fleur van het leven, of kaalhoofdig is in het kamp gebleven. Allen samen omgorden zij de wapens en hun paarden met de mooie manen worden opgetuigd terwijl de trompetten en de kleine klaroenen schallen. Dan bestegen ze de Galgenheuvel. "Heren", sprak tot hen de graaf, "ik zit hier in een lastig parket: mijn leeuw maakt zijn beklag, want hij heeft geen voedsel meer zodat de honger hem kwelt; bijgevolg is hij moedeloos. Maar bij het Allerheiligste Kruis! De dag is aangebroken dat hij van bloed en hersenen verzadigd zal zijn!" - "Waarde broeder," antwoordde hierop heer Guy, "welgekomen zij die dag! Want zo we Beaucaire verliezen zal de leeuw zwijgen, onze reputatie en de uwe zullen voor altijd besmeurd zijn. Laat ons te paard stijgen om te vechten totdat wij ze overwonnen hebben!"

Deze in de stad, van zodra zij ze opgemerkt hadden, namen hun uitrusting, hun wapens, hun ijzeren hoeden, hun schilden, hun geslepen bijlen, hun speren, hun massieve wapens en hun goedgespannen bogen. En in die mooie omgeving, daar waar de grond gelijk is, geraakte men slaags en de strijd werd aangevat.

XX.

[DE VELDSLAG TE BEAUCAIRE]

165. Op het ogenblik dat de strijd wordt ingezet is de dag zonnig en mooi. Voor de tenten van de kruisvaarders gebeurden de eerste treffens en hadden uitvallen en gevechten plaats. Die van de stad gingen massaal naar de strijd, geen adolescent of jonge man wou binnen blijven; ten getale van meer dan vijftienduizend kwamen onverschrokken, soepele en vinnige strijders door de poorten naar buiten. Guiraudet Adhémar, ervaren en loyaal, Pierre de Lambesc, Alfon Romieu en Hugues de la Balesta hebben het bevel genomen. Maar de kreten, het tumult, het wapperen van de pennoenen en de bevingen van de lucht zetten het gebelderte in beweging, het lawaai van de horens en trompetten maakt dat de grond ervan weerklinkt en dat de hemel ervan trilt. Foucaud, Alain, Gautier de Préaux, Guy, Pierre Mir, Aimon de Corneaux klimmen als eersten over de palissades, en graaf van Montfort, met zijn slecht en wreedaardige karakter, die door zijn zwart paard in rechte lijn wordt meegevoerd, roept heel luid: "Sint-Pieter en Sint-Michiel! Geef mij de stad terug eer ik de burcht verlies: geef dat ik mij wreek op mijn nieuwe vijanden!" En hij wierp zich in het gewoel en het bloedbad begon: velen vielen daar onder de slagen van de schildknapen en -knechten.

Maar de massa volk van de stad was zo talrijk dat na enkele ogenblikken zo 'n weerstand bleek dat het vooruitstormen en de aanval tot staan kwamen. Ondertussen, in het geharrewar, raakt de dappere en vlugge Imbert de la Haye Gaucelm de Portel, breekt zijn schild, zijn wapenrusting en banden van zijn helm; hij slaat hem neer en gooit hem omver, zijn paard blijft op het terrein. Zwaarden en knotsen, degens en messen wakkeren opnieuw de strijd, het gevaar en het bloedbad aan; stenen, pijlen, lansen, bijlen en speren vliegen in het rond als sneeuwvlokken en verbrijzelen schildknoppen, kristallen, boorden, maliënkolders, schilden, ijzeren hoeden en banden, bit en bellen van de paarden. Het kraken van de lansen en het knarsen van de pijlen maken een lawaai dat gelijkt op dit van een storm en van de slag van de hamer op het aambeeld.

Zo hardnekkig, zo gevaarlijk en zo zwaar was de strijd dat de kruistochters de teugels wendden en die van Beaucaire achtervolgden hen met een regen van slagen en een koor van kreten. Daar had je er kunnen zien die achterbleven op het terrein, daar lagen stukken been en voet, armen, ingewanden en longen, koppen en kinnebakkens, hoofdharen en hersenen die in brokken vielen! Zo wreed zijn het gevecht, de strijd ter dood en het bloedbad dat deze van de stad, die de kruistochters achtervolgen met hun slagen, ze weggagen uit wegen, heuvels, esplanades, weiden en riet. Eens de slag ten einde was wat overbleef overvloedig voer voor de honden en de roofvogels. Groot is de vreugde en de verbittering, van de ene zowel als van de andere kant, wanneer de strijd gestaakt is.

166. Zo gebeurt het onderscheid tussen beide partijen: de enen blijken vol wrok en de anderen vol vrolijkheid. De graaf legt de wapens af onder een olijfboom; schildknapen en -knechten ontdoen hem van zijn uitrusting. Inmiddels richt Alain de Roucy zich tot hem met een striemend woord: "Bij God, beste heer graaf, we zouden wat vlees in de provisiekast kunnen zetten! Wij hebben zoveel gewonnen met het scherp van het zwaard dat de lichamen die nodig zijn om de *chatte* te verzadigen ons geen cent zullen kosten; wij hebben er meer van vandaag dan gisteren." Maar het gemoed van de graaf was zo trots en somber dat hij niet antwoordde en de andere vroeg hem niets meer.

Heel de dag ging voorbij in die stemming; dan vormden de beste strijders de voorhoede en de schildknechten en de boogschutters voerden oorlog. De werklieden brachten het *château* en de *chatte* in stelling, en plaatsten vooraan een katapult die de poort van de Wijngaard trof en sloopte. In de stad zelf werden gemetselde barrages opgericht daar waar er passages en dwarsstraten waren en men bracht daar in groten getale de beste ridders samen.

En ginds, in de donjon, was de onrust zo groot dat heer Lambert de Limoux naar één van de verdiepingen ging met al zijn gezellen en hen deze vraag stelde: "Wij zijn allen partners en zullen onder elkaar goed en kwaad delen. Zie nu hoe God ons in zo'n ellende gedompeld heeft dat wij een groter leed doorstaan dan het hart van een woekeraar. Nacht en dag, zonder respijt, bevechten ons de steenmortieren en de kruisboogschutters ten allen kante. Nu zijn de koffers en de zolders leeg: van geen enkele soort graan bezitten we een suster en onze paarden hebben zulke honger dat zij hout en schors als voedsel eten. De graaf van Montfort kan ons geen enkele hulp bieden; met de jonge graaf is er geen capitulatie mogelijk; we kennen geen weg, geen baan of pas langswaar we zouden kunnen ontsnappen aan dit dodelijk gevaar. Omwille van dit grote leed en deze wrede noodsituatie vraag ik raad, eerst aan God en dan aan jullie." Guillaume de la Motte antwoordde als eerste: "Bij God, beste heer oom, vermits de honger ons ertoe noopt is de enige raad tot ons soelaas die ik ken, dat we onze paarden opeten; want het vlees van de muilezel dat we gisteren aten, was goed; we zullen genoeg hebben met een vierde deel, elke dag, voor vijftig man. En op het einde zullen we het laatste opeten en dat van dan af ieder zijn gezel opete! Deze die zich het slechtst zal verdedigen en die onder de hevige schrik bezwijkt, het is redelijk en rechtvaardig dat wij hem als eerste opeten!" Raimond de Roquemaure klapte in de handen: "Heren", zei hij, "ik die op zekere dag mijn heer in de steek liet voor de graaf van Montfort, ik zie wat mijn beloning is; het is rechtvaardig dat ik die krijg want ik ben het die de fout beging!" Na al de anderen antwoordde Régnier de Chauderon: "Bij God, heer Lambert, dat doen we niet. Guillaume de la Motte geeft een duivelse raad: nooit heeft mensenvlees mij de indruk gegeven een goede smaak te bezitten. Maar, op het ogenblik dat de Arabische paarden opgegeten zijn, blijft er ons één brood en een weinig wijn in de voorraadkamer: in naam van Jezus zullen wij zijn allerheiligste Lichaam ontvangen en dan, gekleed in goede kolders met dubbele maliën, zullen we de poort uitgaan, de trap afdalen en beginnen we de strijd en het bloedbad zodat het perron en het voorpleintje er rood van het bloed blijven. Het is beter samen te sterven onder ijzer en staal dan een onwaardig leven te leiden en gevangenen te blijven!" - "Dat is de enige raad die we zullen volgen" zei meester Ferrier, "want een glorievolle dood valt te verkiezen boven gevangenschap. Laat ons eraan denken ons te verdedigen.

167. Laat ons denken aan onze verdediging en dat niemand zijn inzet spare, want onze doods-vijanden bestrijden ons zonder respijt en wij verliezen krachten sinds ons het voedsel ontbreekt. Er is geen heer, geen verwant of vriend die ons voortaan kan helpen om ons uit de nood te helpen. Daarom is het beter te sterven dan levend gekruisigd te worden." Terwijl dit bezig was komt een bedelaar de zaal binnen en roept: "Mijne heren, te wapen! Zo waar als ik dit zeg, ik zie de *belette*⁴⁷ zo dichtbij dat ik denk dat zij een aanval inzet op de muur." Onmiddellijk is er rumoer bij het verlaten van de vergadering. Iedereen betreft zo vlug als mogelijk zijn

---

⁴⁷ Letterlijk wezel. Een kleinere *chatte*.

post. En zie op de *belette* staat een groot houweel gereed om vooruitgeschoven te worden, maar met een vastberaden en edelmoedig hart nam de ingenieur handig brandend teer, vulde er een pot mee en raakte de *bélette* waarop hij mikte: de sintel vat vuur, het vuur breidt uit, hier en daar, en wordt met moeite gedoofd.

Op het mooie plein, waar de *chatte* werd gebouwd, nemen aan beide kanten de troepen gewapend plaats. Trompetten en klaroenen schallen zo hard dat heel de oever en de burcht ervan weergalmen. De eerste die naar voren oprukt is Philippot; het hoofd gebogen onder de helm houdt hij zijn zwaard omhoog; al dezen tegen wie hij chargeert en die hij bereikt ontsnappen niet en komen om. Guillaume de Belafar ging op hem af en, van zodra hij hem voor zich had, diende hij hem zulke slag toe dat hij zijn schild spleet en hij zijn maliënkolder doorboorde. Hij sloeg hem achterwaarts neer, zo hevig dat zijn hart brak. Philippot incasseerde zoveel slagen dat hij niet meer opstond, de laatste adem uitblies en ook zijn paard stierf. Ondertussen komen daar de graaf, heer Guy, heer Amaury, heer Alain, heer Foucaud, heer Hugues, heer Aimery af; uit het kamp doken de kruistochters op met een zo grote massa dat de oever en het veld er helemaal bedekt mee waren; onder hun voeten daverde de grond.

Deze uit de stad braken uit en poogden mekaar voor te zijn. De dappere jonge graaf vloog door de straat. Dragonet, die hem ontmoette, nam zijn teugels af en riep: “De moed die u bezielt moet *Paratge* en *Merce* beschermen daar waar hij aanvalt.” De poort stond open en ze gingen samen naar buiten met de ridders *faidits* en ieder drumde naar voren. “Mijne heren”, zei Pierre Raimond de Rabastens, “ik verzeker u, nooit heeft iemand die schrik heeft zich een goede faam verworven: laten we de onze zo verdedigen dat we ons niet in een moeilijke situatie brengen.” - “Mijne heren”, zei Arnaud Féda. “Ons heil is die prijs waard.” Hij maakte aanstalten om te vechten voor zijn verdediging en die van zijn gezellen.

Op de plaats van het treffen ontbrandde een hardnekkige strijd: er werden een massa helmen doorkliefd, veel lansen gebroken, vele vuisten, vele voeten en armen afgehakt, veel bloed vergoten en hersenen bloot gelegd. Daar waren Bernard de Roquefort die de doorgangen verdedigde en Pierre de Mèze op wiens dapper hart men kon bouwen. Guillaume de Minerve, in de hitte van de strijd, sloeg, hakte, verbrijzelde tot het bloed vloeide; hij liep een zo ernstige wonde op dat hij er met veel moeite van genas. De strijd duurde tot de duisternis de hemel bedekte en de zwarte nacht die de strijders uit elkaar haalde inviel. De kruistochters namen Philippots lijk mee dat heer Guy liet begraven. De nacht werd met waken doorgebracht tot dageraad. De graaf van Montfort riep verscheidene baronnen op die hij had gekozen; het waren er vijftien die met hem samenkwamen, allen trouwe vrienden want hij wou raad inwinnen.

XXI.

[HET OORLOGSBERAAD VAN SIMON VAN MONTFORT. DE AANVAL TE BEAUCAIRE VAN DE KRUISTOCHTERS]

168. Om advies in te winnen heeft de graaf zich teruggetrokken; hij spreekt en zet de toestand uiteen, niet zonder zuchten en klagen: “Mijne heren, met u allen, omwille van de genegeheid en de eerbied die ik voor jullie heb, wil ik onderzoeken en bespreken wat wij voortaan gaan doen: of we het beleg opbreken of dat we langer blijven: want als we ons nu terugtrekken, dan treft ons schaamte en blaam; en als we blijven zal onze schaamte en schade dubbel zo groot zijn. Want, zoals ik de zaken zie, lijkt het mij, en ik vrees ervoor, dat wij de donjon nooit met geweld weer zullen innemen en dat we onze mannen, wapens en paarden zullen verliezen; bij de gedachte aan dit verlies zonder strijd is mijn hart zwaar en bedrukt. Bijgevolg zou ik wensen dat wij van twee zo grote kwalen de minste kiezen.” De baronnen luisterden en verdrongen zich rond elkaar.

“Sire”, zei Foucaud de Berzy, “luister naar wat ik zeg. Als wij het beleg opbreken dan begaan we waarlijk een zware fout; indien we hier blijven dan meen ik dat we dergelijke schade zullen oplopen dat uw en onze reputatie voor altijd geschonden zijn. Als u naar mij luisteren wil stel ik het volgende voor: we blijven in vrede, kalm en omzichtig, en we onthouden ons van elke vijandelijke handeling tegenover de stad en haar verdedigers en, zo ze ons aanvallen, zullen wij ons verdedigen. Na enige tijd zullen we een dag bepalen. Bij de Moedermaagd Maria! wij zijn onteerd als we, door hen te nopen tot de strijd, niet met hen in de stad onze intrede doen! Wij zullen honderd van onze beste ridders uitkiezen, volleerde strijders die we als dusdanig onderscheiden; we zullen ze in hinderlaag opstellen achter de *chatte* en voor hen plaatsen we *château* en katapult. Op het ogenblik van de siësta, als we ons ervan vergewist hebben dat iedereen in de stad rust, zullen wij, die dan gewapend zijn, een algemene aanval inzetten tegen de poort van *la Lice*; we zullen ze op alle manieren uitdagen totdat ze met ons slaags geraken en dat wij slag voor slag teruggeven. We voeren die aanval uit met zoveel kreten en lawaai dat alle verdedigers van de stad naar deze kant uitwijken. Daarna, in volle gewoel, wenden we de teugels en wij en onze mannen in hinderlaag keren ons tegen de andere poort. We zullen ze onbewaakt vinden, we zullen de stad binnendringen met onze strijders. En eens binnen, midden onder hen, zullen we met onze zwaarden en onze vele wapens zoveel slagen uitdelen dat ofwel wij allen dood blijven ofwel dat wij ze allen doden. En indien wij in deze zaak niet slagen, dan valt er met zeil noch roeiriem te varen tot wij besluiten ofwel heel de Provence en Beaucaire over te laten, of met hen te onderhandelen voor de bevrijding van de onzen.”

“Heer Foucaud”, antwoordde de graaf, “dat doen we. Mislukken we, wat niet zal gebeuren, dan zullen we onmiddellijk een bericht sturen naar de jonge graaf en hem vragen ons onze mensen terug te geven en hem beloven dat we daarna weggaan. Weigert hij, dan zullen we zoveel geld geven aan deze die hem dienen dat we ze omkopen. Op die manier krijgen we onze mannen terug en later zullen we al onze verliezen herstellen: we zullen dan recht naar Toulouse oprukken, we zullen alle rijkdom die er is onder ons verdelen en voor deze die we niet kunnen meenemen zullen wij gijzelaars nemen. Rijk daardoor zullen we naar de Provence trekken, we zullen Avignon, Marseille en Tarascon innemen, en dan zullen we Beaucaire heroveren.

169. We zullen Beaucaire heroveren, zijn donjon, zijn wallen, en ik zal de verraders die de stad uitgeleverd hebben aan de palissade laten hangen; als ik ze niet met geweld inneem, dan is er niets meer dat nog deugt!”

Maar Hughues de Lacy repliceerde op een geïrriteerde toon: “Bij God! beste heer graaf, u oordeelt hierover van uit de hoogte. Maar u zal daar heel wat peper en zout⁴⁸ moeten investeren eer u Beaucaire en zijn burcht inneemt. Het is niet gemakkelijk een kasteel af te nemen van zijn rechtmatige eigenaar. De lieden van Beaucaire houden met heel hun hart en vol vuur van hun jonge graaf, zij zouden hem ver boven Jezus Christus verkiezen; zo ze ooit verraad hebben gepleegd, dan willen ze nu loyaal zijn. De zaak zit zo dat, wanneer zij de eed van trouw zwoeren op het op het missaal⁴⁹, ze dit gedwongen en tegen hun wil deden omdat anders handelen voor hen onmogelijk was. Onrecht en macht regeren daar waar het recht onmachtig en waardeloos is; want een eed verkregen door geweld is in rechte waardeloos. En hij die het gebied veroverd en zich met geweld meester maakt van andermans verblijf ten nadele van de rechtvaardigheid met gebruik van bedrog en boosaardigheid, die verliest de grond die hij veroverd heeft, inkomsten en kapitaal. Indien u mij geloven wil, dan spreken we over iets anders, want ik heb nooit een zo buitengewoon beleg gezien: de belegerden zijn gelukkig en zitten veilig op hun gemak; zij hebben lekker brood, zuiver water, goede bedden en goed onderkomen en Genestetwijn die hen overvloedig toevloeit. En wij zitten buiten, blootgesteld aan alle gevaren; ons lot is alleen het stof, het zweet, de hitte en troebele wijn aangelengd met water en hard brood zonder zout ons deel; dag en nacht blijven we onder de wapens en bewaken we ons kamp, wachtend dat zij ons komen aanvallen en ons opnieuw beledigen. Als we nog enige tijd dat hels gevaar moeten ondergaan, dan zullen we erger moeten verduren dan het vuur van Sint-Martialis⁵⁰.”

“Bij God! heer Hugues”, wedervoer de graaf, “zit niet te vitten, dat is zonder belang voor u; want, bij de Heilige Mis waar de hostie geconsacreerd wordt op het korporaal, u zult Castelnaudary niet terugzien en u, heer Alain, Montréal, eer ik Beaucaire heroverd heb met zijn renten en cijzen.” - “Heer graaf,” zei Alain [ironisch], “u sprak met een keizerlijk hart, God sta mij bij! De raad die ik u ga geven is zodanig dat door hem te volgen, u elke dag uw roem en uw bezit een beetje zult zien verschrompelen; denk aan de middelen om ons voldoende brood, wijn en vlees te bezorgen en ook paarden; want deze die we hebben gaan om zeep, want we gaan hier wel Pasen, Pinksteren en Kerstmis doorbrengen eer we Beaucaire en seneschalk Lambert herwonnen hebben.” Guy de Lévis zei toen: “Heer graaf, iets anders dient nog bekeken: vermits zij geen geregeld gevecht willen voeren, zijn zij vrij de stad in en uit te gaan en er terug te komen.”

En zo, van redevoering naar redevoering en van raadgeving tot raadgeving kwamen ze aan het jaarlijkse feest van de Maagd Maria, onze hemelse moeder; toen wapenden zich de graaf en alle andere baronnen en kapiteins, zijn zonen en zijn broeder, in het gravenpaviljoen; op hetzelfde ogenblik en in algemeen akkoord ook het hele leger, elk in zijn logement en in het geheim. Honderd ridders werden daar bijeengebracht, sterk, dapper en ontembaar, ervaren, handig en moedig, die door niemand overtroffen werden qua uitrusting en wapens: Jean de Berzy, Robert, Thibaud, Pierre Mir, Aymon en maarschalk Guy de Levis waren daarbij. Daarna, in de *chatte* en in het hospitaal legden zij zich in hinderlaag en hielden de muur

---

⁴⁸ M.a.w.: geld.

⁴⁹ Op 30 januari 1215, toen Simon de Montfort de stad in bezit nam die hij hem als leen had afgestaan.

⁵⁰ Koudvuur.

en de poort in het oog. Op het ogenblik van de siësta, wanneer de zon de schaduw verslindt, terwijl in Beaucaire de baronnen zoetjes afwachtten vielen de Fransen aan, allen tegelijk, in slagorde; hun trompetten, klaroenen en horens deden de oever, het kasteel en de versterkingen trillen. Vooraan kwamen, hun paarden de sporen gevend, de graaf, Amauri, Alain en Foucaud, gevolgd door de andere compagnieën die de tuinen binnendrongen. Ze rijden in dichte rangen naar de Kruispoort. Bij alle palissades stijgen kreten op: "Heilige Maria! beware en verweer uw volk van elke rouw en van alle kwaad!"

De Fransen duiken op te midden van het omheind deel gevormd door de palissades. En de Provençaalse baronnen lopen te wapen; samen op de Markt maken zij zich klaar voor de strijd, bevend en zuchtend, overrompeld door een dergelijke schrik dat meerderen onder hen naar de stroom vluchten. Maar de beste baronnen, die met ervaring, de dapperen met het hart van een giervalk, met schildknapen en boogschutters, en al de lieden van stiel kwamen naar de poort om de toegang te versperren; zij verdedigden de doorgang, de wal en de rots. Achter hen drumde in groot aantal de gehele bevolking.

Toen de Fransen zagen dat hun list zijn effect gemist had, trokken ze de teugels aan, deden hun paarden keren en stevenden tussen de wal en hun tenten langs de boord van de gracht, allen samen recht af op de andere poort; hun mensen die in de *chatte* en het hospitaal waren kwamen uit hun hinderlaag en verspreidden zich over het terrein, vernietigden de barrières en de palissades. Zij kwamen allen tegelijk toe, al lopend en op de hoogte van hun taak.

Voor de ingang van de poort werd de banier ontplooid. Maar Hugues de Laens, Imbert, Ricaud de Caromb, Hugues de la Balasta, Rostand de Pujaut, Guillaume de Minerve, de baronnen en kapiteins verdedigden de doorgang en de toegang van de uitvalsweg. Raoul del Gua riep uit: "Vranke en loyale ridders, laat ons aan de andere poort de zware aanval gaan opvangen: de Fransen nemen de ingang in van de vooruitgeschoven verdedigingswerken."

Dan lopen daar in massa de baronnen van den lande naartoe: in enkele ogenblikken staan de wallen, de schietgaten, de kantelen, de "merlons"⁵¹ vol met mannen en wapens; de moedige compagnies en de commandanten van de kruisboogschutters staan in de muuropeningen. Wanneer belegerden en belegeraars zich tegenover elkaar bevonden, begon het strijdgewoel opnieuw tussen de lansen, tussen de zwaarden en de schilden in eikenhart; speren, zware knotsen, messen, bijlen, haken, pieken, brandende stukken hout, matrakken, gescherpte bijlen, achterwaarts gesmeten stenen, gepunte palen, stokken, met de hand gesmeten stenen, zeisen, pijlen uit handbogen, water en kokend water uitgegoten van boven op de muur in de gracht komen daar van zoveel kanten, schuins en vooraan, dat de helmen, de neusbeschermers, de korte en gewone maliënkolders, de snoeren en de kristallen van de helmen, schilden, zadels, bidden, borstbeschermers van de paarden, *clavels*, schildknoppen, *orfrois* worden gebroken en alles samen hoofden, kinnebakkens en schedels: te midden van de slagen van de zwaarden, in pijn en wreedheid, is er bij de ingang van de poort een zo buitengewoon bloedbad dat de pennoenen van de lansen rood zijn van bloed vermengd met stukken van hersenen. De strijders beuken op elkaar in met zoveel geweld dat iedereen zei dat hij zijn bekomst had van pijnlijke wonden. Toen de Fransen zagen dat zij niets meer konden doen, keerden ze terug naar hun tenten en die van de stad naar hun huizen. Van beide kanten vragen geneesheren en hoefsmeden om eieren, water, pluiskatoen, zout, zalven, pleis-

---

⁵¹ Deel van een borstwering tussen twee kantelen.

ters en banden van fijn laken, voor de kneuzingen en de wonden, oorzaken van dodelijke pijnen. Maar Beaucaire weze zonder vrees of zorg, want de graaf van Montfort, noch de andere leiders zullen de stad opnieuw innemen.

170. Zij zullen de stad niet opnieuw innemen. Op het gevaar, het leed, de vermoeidheid, de gevechten, de pijn, de doden en de martelingen volgt nu het oorlogsberaad. De graaf van Montfort, teleurgesteld en bedroefd, ontbiedt zijn baronnen en verwanten en brengt ze samen in het zijden paviljoen waarop de adelaar schittert. Ze beraadslagen er in het geheim. “Herren,” zegt de graaf, “door duidelijke tekenen laat God me weten dat ik de bezieling verloren heb; tot hiertoe onderscheidde ik mij door mijn kracht en mijn krachttouren en nu is mijn geluksster diep gedaald vermits voor het ogenblik noch kracht, noch list, noch durf mij het middel geven om mijn baronnen te bevrijden en ze daar uit te halen. Zo ik het beleg opgeef in zo’n beschamende omstandigheden, zal men overal ter wereld zeggen dat ik overwonnen ben.”

“Beste broeder,” zegt heer Guy, “ik zeg u in waarheid dat God niet wil dulden dat u de stad Beaucaire, noch de rest, nog langer in bezit hebt want hij aanziet en weegt uw gedrag: als maar alle rijkdom en alle geld in uw handen vallen, bekreunt u zich niet om de dood van de mensen.”

Maar onder dit gebeuren verschijnt een bode en gaat hals over kop recht naar de tent van de graaf en zegt hem vol droefheid: “Heer graaf van Montfort, uw energie, uw gehardheid, uw dapperheid zijn louter lucht: u verliest uw manschappen op een zo wrede manier dat ze de adem en de ziel de strot uitkomt. Ik ben zo pas ontvlucht uit het kasteel en de schrik is er zodanig dat, zelfs al gaf men mij Duitsland met al de rijkdommen dat het bezit, ik daar niet zou willen zijn, zo groot is er het leed. Nu is het meer dan drie weken, ik weet het en zeg het u in waarheid, dat zij geen water, geen wijn en geen tarwe hebben. Ik heb zulkdanige schrik gevoeld - God en zijn heiligen staan mij bij - dat ik beef over mijn gehele lijf en klapper met de tanden.” Na dit getuigenis liet de graaf, gloeiend van woede en spijt, op raad van zijn baronnen en met hun instemming, in het geheim in de stad een brief toekomen voor heer Dragonet, een wijs en ondervindingrijk man, opdat hij zou spreken met de jonge graaf: Simon zal zich door een verdrag tegenover hem verbinden om het beleg op te heffen, definitief en onmiddellijk, als hij hem zijn manschappen teruggeeft zonder dat er één ontbreekt.

Dragonet, koen, handig en dapper, heeft zozeer onderhandeld met belegeraar en belegerde dat de graaf van Montfort al zijn manschappen recupereert maar niets meer, en dat de graaf van Toulouse al de paarden, de uitrustingen en alle wapens heeft behouden. En als het terug dag werd brak de graaf van Montfort van zodra de zon scheen, het beleg op.

XXII.

[SIMON BREEKT HET BELEG VAN BEAUCAIRE OP. ZIJN REPRESAILLES TE TOULOUSE. DE OPSTAND VAN HAAR INWONERS.]

171. Ten prooi aan een hevige woede heft de graaf het beleg op. Hij heeft zijn manschappen terug maar heel hun uitrusting en ook de paarden met rij- en pakzadel en de Arabische muilezels bleven achter. Hij heeft zoveel andere zaken die daar opgestapeld zijn verloren dat er op het plein overvloedig voedsel overbleef voor de vogels en de honden.

En het kasteel van Beaucaire blijft in handen van de graaf, hertog en markies, omdat hij dapper en wijs is, handig en hoffelijk, uit het uitmuntendste geslacht en verwant met het machtige huis van Frankrijk en met dit van de goede koning van Engeland.

Wat de graaf van Montfort betreft, hij ontbiedt het volk van het Tolozaanse, dit van Carcassès en van Razès en uit vele andere gebieden, en beveelt dat niemand thuis zou blijven, schildknaap noch boer, en allen naar Toulouse zouden komen, ook die uit de Lauragais. De graaf rijdt zo duchtig dat hij de vijf ritten in niet meer dan drie dagen afgelegd heeft. Hij overnacht te Montgiscard en in de omgeving.

Dan, bij het kriecken van de dag, op het ogenblik dat de klaarte doorbreekt, trekken de graaf van Montfort en de andere Fransen hun wapens aan; met de escadrons in slagorde rijden ze regelrecht naar Toulouse via mooie effen wegen. En uit de steden komen groepen van twee of drie, de besten onder de ridders, de rijksten onder de burgers. Zodra ze voor de graaf stonden richtten zij het woord tot hem en zeiden op zachte toon: "Heer graaf, als het u belieft, wij verwonderen er ons danig over dat het gebeuren kan en dat het gebeurt dat u komt met het zwaard en de moordende degen, want er kan geen profijt zijn voor diegene die zelf schade berokkent aan wat hem toebehoort en dat, indien we ons in het ongelijk zouden zetten tegenover u, dit ons zou berouwen. Tussen u en ons zou er niets mogen zijn dat een bron van kwaad, van schade, van beproeving is. Uit vrije wil had u ons beloofd en toegestaan dat er van uw kant ons nooit kwaad zou overkomen⁵². Maar op dit ogenblik schijnt het ons niet zo en kan het niet dat ons iets goed overkomt, gezien u de wapens opgenomen hebt tegen de stad. U zou er uw intrede moeten doen, sire, met uw paradepaarden, zonder maliënkolder of wapens, in wambuis rijk met goud bestikt, zingend, gekroond met guirlandes zoals het past voor wie er heer is; wat u zou gebieden, niemand zou er zich tegen verzetten. En zie nu: u brengt ons de grote verschrikking en het woeste hart van een leeuw!" - "Baronnen", zei de graaf, "of jullie dat aanstaat of niet, ontwapend of met de wapens, in het lang of in het breed, ik zal de stad binnentrekken en ik zal wel zien wat mij te doen staat: het zit zo dat jullie deze keer ongelijk hadden mij geprovoceerd te hebben: jullie zijn het die mij Beaucaire hebben ontnomen vermits jullie de oorzaak zijn dat ik het niet heb kunnen innemen, en ook de Venaisin en de Provence en heel het Valentinois niet. Want in een maand heb ik meer dan twintig boden ontvangen die mij lieten weten dat jullie onder eed tegen mij hadden samen-

---

⁵² Allusie op de eed die Simon van Montfort aflegde op 8 maart 1216, nadat de Tolozanen hem trouw hadden gezworen.

gezworen en dat jullie aan graaf Raimond geschreven hadden om Toulouse terug in te nemen en dat ik het zou verliezen. Bijgevolg, bij het ware kruis waarop Christus genageld werd, ik zal mijn maliënkolder en mijn helm van Pavia niet afleggen eer ik gijzelaars van de stad heb genomen onder haar meest notabele inwoners, en ik zou wel eens willen zien dat zij mij geweigerd worden.” Zij antwoordden: “Heer, heb medelijden met ons en de stad en heel haar bevolking. Wij zijn geenszins schuldig noch in de fout gegaan tegenover u, niet voor een stuiver; nooit heeft iemand hier de eed gezworen om iets te ondernemen tegen u; al wie u dat wil doen geloven wil u het land doen verliezen, en de ware God Jezus Christus weet goed wat er aan is van dat alles. Bijgevolg dat zijn lichaam en onze goede trouw ons ter hulp komen!” - “Baronnen,” zei de graaf, “jullie zijn te kwaadwillig en doen te muggezifterig tegenover mij; nooit, sinds ik jullie veroverd heb, noch vroeger, heeft het u aangestaan of is het u aangenaam geweest dat ik uw eer en profijt veroverde.” Daarna riep hij de heren Guy, Hugues de Lacy, Alain de Roucy, Foucaud de Berzy en Audy le Flament bij hem. “Heer graaf”, zei Alain, “u zal uw wrok en woede moeten intomen; want als u Toulouse vernedert, dan valt u zo laag dat u daar nooit nog zal van opstaan.” - “Heer,” antwoordde de graaf, “ik zit in zo’n geldgebrek dat ik al mijn renten en cijzen heb verpand en zij die mij vergezellen hebben mij uitgelegd en verwittigd dat zij lijden onder zodanige hongersnood en zo’n grote ontberingen dat, als ik niet slaag in deze zaak, ik niet weet hoe ze zich zullen gedragen tegenover mij. Al deze die hier gaan komen [om met mij te onderhandelen], beveel ik dat men ze overmeestert en opsluit in het Narbonnees kasteel. Waarde-objecten en geld zullen dan tot mijn beschikking staan totdat we genoeg gewonnen hebben in kracht en middelen om terug te keren naar de Provence.

172. We gaan naar de Provence wanneer we genoeg geld hebben, maar te voren zullen we Toulouse ruïneren zodat we er niets laten dat enige waarde heeft: gezien deze stad mij de Provence heeft doen verliezen, zal ik de Provence met haar eigen middelen heroveren.” - “Heer broeder”, zei heer Guy, “een goede raad geef ik u: als u van haar rijkdom alleen maar het vijfde of het vierde neemt, dan zal er meer hoop zijn dat de bloemen in de knop zaad zullen dragen, maar als u in uw woede de stad verwoest, dan zal je in heel de Christenheid kwalijk bekend staan en je zou de woede van Jezus Christus en de blaam van de Kerk over u halen.” - “Broeder”, repliceerde de graaf, “al mijn gezellen willen vertrekken omdat ik hen niets te bieden heb; als ik Toulouse ruïneer, dan doe ik dit niet zonder reden: gezien haar inwoners mij verfoeien zal ik ook niet welwillend zijn tegenover hen: met het geld dat ik bij hen haal heb ik de goede hoop Beaucaire opnieuw in te nemen en meester te worden van Avignon.”

Meester Robert zei toen: “Heer graaf, ik wil in een redevoering de zaak goed uiteenzetten. Sinds de Paus u uitgekozen heeft is u gehouden om recht en rede te respecteren om de Kerk in geen kwalijk daglicht te stellen. Gezien de Tolozanen tegenover u geen enkel verraad hebben gepleegd zou u ze niet mogen ruïneren zonder dat er een vonnis is; als u zich aan het recht houdt moeten zij niet, voor een simpele aantijging, hun bezittingen verliezen of enige kwelling ondergaan.”

Terwijl ze deze woorden wisselden kwamen ze tot bij de stad. Toen zag men de bisschop van Toulouse die zijn paard de sporen gaf door de straten gaan en zijn zegen geven; en dan zei hij aan de Tolozanen, aan de ene kant uitnodigend en aan de andere bevelend: “Baronnen, verlaat langs hier de stad en ga naar die dierbare en goede graaf; vermits God, de Kerk en ikzelf hem u hebben geschonken is het wel uw plicht hem te ontvangen met grote staatsie. Als u waarlijk van hem houdt, zoals het betaamt, dan zullen jullie er beloond voor

worden in deze wereld en in de andere zal u genieten van dezelfde glorie als de belijders. Hij eist niets van wat jullie bezitten; integendeel, hij zal van het zijne geven en onder zijn hoede zal u er voorspoed bij winnen.” - “Heren”, zei de abt van Saint-Sernin, “het verstand komt uit de mond van Monseigneur de bisschop: ga om uw vergeving te krijgen, ga de graaf tegevoet om zijn leeuw te verwelkomen. Dat de troepen die hem begeleiden vrij onderdak mogen krijgen in uw huizen. Weiger dat niet; verkoop hen eerlijk dat wat ze nodig hebben en zij zullen u voor geen knoop schade berokkenen.” Daarna trokken ze naar buiten in de velden en deze die geen paard had, ging te voet.

Maar hoor nu hoe door heel de stad een gerucht de ronde doet dat aan de bewoners omstandig vertelt: “Baronnen, maak rechtsomkeer zonder rumoer en in het geniep, want de graaf vraagt gijzelaars en eist dat men ze hem uitlevert. En als hij jullie hier vindt buiten de stad, zullen jullie daar voor gek staan.” En zeer vlug keerden ze ijlings terug.

Maar terwijl in de stad de inwoners onder elkaar beraadslagen breken lieden van de graaf, sergeanten en pages, hun koffers open en nemen al hun bezittingen en zeggen die schildknapen aan hun gastheren: “Ofwel worden jullie gemarteld, ofwel betalen jullie een losgeld want jullie hebben u de woede van monseigneur Simon op de hals gehaald.” Zij antwoordden gedempt, tussen hun tanden: “O God! u heeft ons binnen de macht van de Farao gebracht!” In alle straten wenen vrouwen en kinderen. Maar doorheen de stad verheft zich een algemene kreet: “Baronnen, laat ons de wapens opnemen, vermits het ogenblik aangebroken is dat we ons zullen moeten verdedigen tegen de wreedaard en tegen de leeuw: het is beter eervol te sterven dan in de gevangenis te zitten!”

Ijlings komen van alle kanten ridders, burgers, schildknapen, gemeentemilitie aangelopen en elk van hen brengt, hetzij zijn volledige uitrusting, of een schild of een ijzeren hoed of een leren kazak, een geslepen bijl, een zeis of een zware knots, een handboog of een kruisboog of een ijzer of mes met goed heft, een keelbeschermer, een mantelkap met maliën; en als iedereen samengekomen was, zonen en vaders, vrouwen en dochters, begonnen zij barricades op te richten, ieder om ter snelst, ieder voor zijn huis: trapjes en koffers, draagstukken en stampers, tonnen die rollen en balken en dakspanten staan op de grond aan de uitstallingen van de winkeltjes, van beneden tot aan de perrons. Over de hele stad biedt men zodanige weerstand dat de straat en de hemel weerklinken van kreten en tumult en hoorngeschal. Fransen en Bourgondiërs riepen tot die van de stad: “Montfort!” en zij: “Tholoza! Belcaire! Avinho!” Daar waar ze mekaar tegenkwamen in een hevig gevecht sloegen de enen de anderen met haat en woede in hun gemoed: lansen, zwaarden, pieken, delen van vlaggestokken, pijlen, stenen knotsen, gloeiend hout, zwaarden, pennoenen, houten balken, stenen, planken en gehouwen stenen vallen langs alle kanten, vooraan en opzij zodat helmen, schilden, zadelbogen, hoofden, hersenpannen, borstkassen, kinnen, armen, benen, vuisten en voorarmen stuk geslagen worden. Zo zwaar waren het gevecht, het gevaar en de strijd dat de kruisvaarders en graaf Guy met hen, werden teruggedreven onder de slagen van hun vijanden. Wanneer ze beseften dat er hen geen andere middelen tot redding mogelijk waren, riep graaf van Montfort: “Nu vuur naar hartelust!” Onmiddellijk werden toortsen en strovuur ontstoken. Langs de kant van Saint-Rémésy, te Joutxaignes en op het Saint-Étienneplein, is het een bloedblad: de Fransen hebben zich sterk opgesteld in de kerk, in de toren van heer Mascaron en in het bisschoppaleis; de onzen vechten tegen het vuur en de gloed en ze maakten barricades in de hele omgeving om aan de aanvallen te weerstaan.

XXII.

[DE STRIJD IN DE STRATEN VAN TOULOUSE. DE BEMIDDELING VAN DE GEESTELIJKHEID.]

173. Om aan de aanvallen te weerstaan en de bovenhand te houden, om hun recht te verdedigen en de vijand teniet te doen, gaan ze op elkaar inslaan midden in de brand en de vlammen. Na de versterking van de barricaden, terwijl de enen zich bezig houden met de verdediging en andere met het blussen van het vuur, gaan nog anderen inderhaast de Fransen die eerst aangekomen waren en zich in de stad geïnstalleerd hadden, opzoeken en gevangen nemen⁵³. Deze hadden schrik en vreesden gedood te worden: de Tolozanen gaan ze blokkeren in het verblijf van de graaf van Comminges op zo'n manier dat de vlucht voor hen onmogelijk wordt. Toen riep de graaf van Montfort zo hard dat hij door iedereen kon gehoord worden: "Baronnen, laat ons ze gaan betasten van een andere kant, recht naar Saint-Étienne; zo zullen we ze in het nauw drijven." En de graaf met de zijnen geeft de sporen met een dergelijke woede dat aan de Olm van Saintes-Carbes de grond daverde. Ze beginnen samen te stromen op het Kerkplein maar konden aan die van de stad niet aan.

Het geluid van de maliënkolders en van de helmen en van de opgerichte banieren, het ruw geschal van horens en trompetten laten hemel en aarde en lucht weerklinken. In de rechte straat komende van het Kruis van Messire Baragon, chargeren ze zo krachtig dat zij balken en barricades laten kraken en doen begeven. Daar, van alle kanten en om ter hardst, komen ridders, burgers en dienaren samen om het gevecht aan te gaan; ze begonnen ze aan te vallen met zwaarden en knotsen zodat men van beide kanten er op los sloeg: speren, lansen, pijlen en messen laten zich voelen, spiesen, angels en zeisen worden in de hoogte gestoken; allen lopen zo door elkaar dat men niet weet naar welke kant zich te keren. Daar had je kunnen zien hoe veel mooie gevechten worden uitgevochten, hoe vele korte maliënkolders worden gebroken, hoe vele maliënkolders worden doorboord, borstkassen opengereten, helmen geblutst, mannen neergeslagen, paarden gedood en hoe op het plein een mengsel van bloed en hersenen zich verspreidt! Deze van Toulouse gaan zo hardnekkig op hen inslaan dat ze hen de strijd en het bloedbad doen ontvluchten. "Heren", zegt de graaf, "ik kan u naar waarheid zeggen: het is niet op deze plaats dat we ze in het nauw kunnen drijven, maar volgt u mij maar, ik ga ze verrassen." En zie hoe ze hun paard de sporen geven, allen samen, niet een wou er zich aan onttrekken: zij dachten in de Voorstad te kunnen geraken via de Cerdaanse poort. Maar deze die zich daar bevonden ontvingen ze zodanig dat in de straten een gevecht ontstond: met slagen van knotsen, stenen, zwaarden getrokken langs alle kanten, bijlen, haken waarmee het bloedbad opgedreven werd, verjoegen zij hen van de straat en de plaats. De strijd duurde tot de nacht inviel. En de graaf keert terug, bedroefd en bezorgd, naar het Narbonnees kasteel waar menigeen zucht. Vervuld van haat en woede ging hij spreken met de inwoners die hij daar gevangen hield: "Baronnen", zei de graaf tot hen, "elke vlucht is onmogelijk en bij het allerheiligst kruis, waaraan God gehangen heeft, geen rijkdom ter wereld kan u dienstig zijn om te vermijden dat ik u laat onthoofden of naar beneden springen van boven op het kasteel." Toen ze hem hoorden vloeken en te keer gaan was er niet één die niet beefde van doodsangst. De bisschop dacht ondertussen na en concentreerde zich om een middel te vinden om de stad en haar inwoners van gedacht te doen

---

⁵³ De voorhoede. Zie lxxxiii.

veranderen. De hele nacht liet hij boden komen en gaan om de Tolozanen de redenering en de bedrieglijke argumentatie die hen op hun redding deed hopen uiteen te zetten, uit te leggen, te ontwikkelen en te kennen te geven; en zo heeft hij hen zijn zienswijze opgelegd. En hij heeft hen opgeroepen 's morgens, bij dageraad, wanneer het klaar begint te worden, ginds buiten de stad, te Villeneuve⁵⁴, van bij zonsopgang.

174. Van bij dageraad, toen de klaarte priemde, waren er in het Gemeentehuis een groot aantal van de meest aanzienlijken van de stad onder de rijke en geëerde mensen, ridders, burgers en gewone lieden. Wanneer zij vergaderd waren en het rumoer verstild, was het de abt van Saint-Sernin die als eerste het woord tot hen richtte, geflankeerd door de prior en de provoost, daarna kwam meester Robert, een zeer wijs rechtsgeleerde. "Heren baronnen", zei de abt, "wij zijn hier de afgevaardigden van God, de ware Drievuldigheid, van de maagd Maria uit wie hij geboren is en van monseigneur de bisschop, die bedroefd en ongelukkig en kwaad is omdat de toekomst van de stad in nood en in gevaar is. Vermits er van beide kanten een pauze is in het bloedbad, dat de Heilige Geest nu met zijn licht kome, dat hij tussen u en de graaf de goede wil en de vrede plaatse, zonder dat er iemand geschaad of bedrogen wordt. En als u dat wil, indien dit u aanstaat en u belieft, zal uw instemming onderhandeld en gedefinieerd worden, want monseigneur de bisschop heeft zodanig voor u gesproken dat zij samen, hij en de Naastenliefde, de graaf overwonnen hebben. De bisschop nam uw verdediging zelfs zo dat de graaf daarom woedend is geworden. De graaf en de bisschop hebben hieromtrent een akkoord gesloten dat de bisschop u vraagt om u over te leveren aan de willekeur van de graaf. Persoonlijk geeft hij u als waarborgen God en zijn geestelijke macht en deze van de Paus en heel zijn geestelijkheid dat u zeker noch uw leven, noch uw geld, noch uw grond, noch uw huis in de stad, noch iets anders van wat u bezit, zult verliezen. Zo u nu met een akte van onderwerping aan de graaf instemt, zullen de genegeheid en de welwillendheid die hij voor u zal hebben dubbel zo groot zijn. En is er iemand, vreemdeling of hier geboren, die niet akkoord is met hem als heer, hij mag vrij weg gaan: hij zal niet gevangen genomen of mishandeld worden noch door de graaf noch door zijn lieden."

De aanwezigen antwoordden hem: "Heer abt, alstublieft, uw trouw aan de graaf jaagt ons schrik aan: u, de graaf en de bisschop, u heeft ons geleerd - want vele keren hebt u ons beproefd - dat u nooit iets houdt van hetgeen u ons belooft. De graaf is zo boosaardig en zo driftig dat, voorwaar, hij geen belofte zal nakomen, wanneer hij ons in het net gevangen heeft." - "Heren baronnen," zei de abt, "luister naar dit woord: van het ogenblik af dat de Heilige Kerk jullie onder haar bescherming heeft genomen, is de graaf niet zo onredelijk noch driftig genoeg om u iets aan te doen dat hem zou kunnen verweten worden. Indien hij u iets zou doen dat u schade of onrecht berokkent, dan zal de Kerk haar stem verheffen, zo luid aan alle kanten dat Rome en de Christenheid het zouden horen. Vrees dus geen enkel kwaad gevolg van wat u nu zou doen, want als je nu de graaf eert, dan zijn jullie het die de honing en de was oogsten.

"Heren," zei meester Robert, "luister naar mij: de graaf van Montfort ontvangt jullie voorwaar niet als schuldigen en hij wil niet dat jullie persoon of de stad schade ondervinden, behalve dan één onder jullie, een rijk en aanzienlijk man, die meer dan al de anderen tegenover hem schuldig is." - "Heren", zei heer Aimery [de Castelnau], "ik ben diegene die bedreigd word; ik verkies te vertrekken eerder dan te blijven en ik ben er helemaal klaar voor. Ik

---

⁵⁴ Toen een nieuwe stadswijk van Toulouse.

en meerdere van de notabelen uit de beste families van de stad, wij gaan weg, heer abt, indien u ons een vrijgeleide geeft.” Meester Robert riep onmiddellijk: “Heer Aimery, doe dat niet”; dan zei hij hem in het oor: “Als u dat doet, doet u iets wijs, want tussen u en de graaf zal de vriendschap nooit goed boteren.” Zo werd het onderhoud begonnen en afgesloten. Daarna gingen allen rechtstreeks en zonder uitstel naar Villeneuve, de plaats gekozen om hun vergadering te houden. Maar menigeen die er vrij naartoe gaat zal er geketend van terug komen indien God hem niet ter hulp snelt.

XXIV.

[DE GIJZELING VAN TOLOZANEN EN HUN GEVANGENZETTING]

175. Als God de Tolozanen niet ter hulp snelt en hen geen bijstand verleent, dan zitten ze in de val en zijn ze op de plaats van hun ondergang, want de graaf en de bisschop hebben in het geheim een akkoord gesloten, waarbij *Pretz* en *Paratge* hun verliezen. Op het uur dat de dag klaar en schitterend wordt ging de bisschop op stap om zich naar de vergadering buiten de stad te begeven. Ridders en burgers, de voornaamste inwoners van de stad kwamen daar: zij gaan tot aan het uitkijktorentje. De bisschop, de abt, de provoost, de prior en meester Robert stonden voor hen. De bisschop begint zijn toespraak op zoeterige toon: hij spreekt en zucht en weent als het ware: "Heren", zei hij, "ik voel veel pijn in mijn hart omdat ik onder u droefenis en opgewondenheid zie. Ik bid tot Jezus Christus die ik aanbid uit heel mijn hart, dat hij jullie zuivere van elk slecht sap en ongezond humeur, dat hij u goede wil schenke en u in dergelijke gesteldheid bringe dat er tussen u en de graaf een goede verstandhouding heerse. Gezien God mij uitgekozen heeft om meester en doctor te zijn, dat hij mij als herder aan zijn schapen gegeven heeft: als ze mij willen geloven, dat ze de andere kant niet opvluchten: ik zal ze beschermen tegen de wolf en de kwaadaardige dief en dan zal ik ze weiden op welriekend weiland en ze zullen God en de hoogste glorie bereiken. Indien ik er één verlies of ik zou het verstoten, dan zal ik, wanneer ik rekenschap afleg voor de Allerhoogste die ze mij toevertrouwd heeft, dan zal ik ten overstaan van Hem geen verdediger vinden die goed genoeg is om Hem te doen afzien van het bevel dat lam te gaan opzoeken en ik zou niet weten waar. Hij die de boom schudt en hem zijn bloesems doet verliezen zal er zeker geen enkele smakelijke vrucht van plukken in de loop van het jaar; indien ik u dus naar de ondergang zou leiden, dan zou ik én de vrucht én de boom verliezen en al de verdiensten van mijn werk: Jezus Christus zou mij voor een bedrieglijke gluiperd houden. Ik zou dulden dat roofdieren en gieren mij verscheuren in mijn vlees, in mijn bloed, mijn kracht en mijn sterkte, mits u maar niet in iets mishandeld wordt, noch ongelukkig wordt en dat ik u kan binnenleiden in de grote heerlijkheid waar de apostelen en de heilige belijders zijn. Zo u het geestelijk licht wil ontvangen, dan zal ik u de weg tonen die leidt naar de heiligheid.

Ik bid u mij de macht te geven en de eer te verlenen de vrede en de liefde te vestigen tussen u en de graaf, zonder schade voor uw geld, noch voor uw gronden, noch voor uw persoon. Stel u in zijn macht, zonder enige vrees: moge hij u zijn vergiffenis en zijn liefde schenken en u hem als heer houden. Wanneer er hier een man is met een wispelturig hart, aan wie de persoon of het regeren van de graaf enige schrik inboezemt, hij mag, zonder iets te moeten vrezen, zich elders terugtrekken." Zij antwoordden hem: "Mijn Heer, uit oprechte liefde, omdat wij u hebben als vader en regeerder, nemen wij u als waarborg en raadgever. In naam van de rechtvaardigheid en van de Verlosser smeken wij u: is het een goede raad die u ons geeft of doen we een dwaasheid met hem op te volgen?" - "Baronnen," antwoordde de bisschop, "voor mij getuigen God en de Maagd Maria en het lichaam van de Zaligmaker en alle wijdingen die ik mocht ontvangen alsook de abt en de prior, dat ik u een goede raad geef, dat ik er nooit een betere gaf. Indien de graaf u wat ook zou aandoen waarover ik u zou horen klagen, dan zouden jullie God en mijzelf als verdedigers hebben."

Zo hebben ze mekaar hun woord gegeven maar, zowel goedschiks als kwaadschiks, zitten de Tolozanen in de strop want onmiddellijk en rechtstreeks vergezellen de bisschop en heer Guy hen naar de graaf.

176. Wanneer ze in tegenwoordigheid van de graaf waren gekomen, verdubbelen droefheid en schrik. “Heer graaf”, zei de bisschop, “ziehier de gijzelaars die u zal nemen en nog andere onder de inwoners van de stad, zoveel als u er wil: wij zullen u kunnen zeggen wie en uw keuze begeleiden. Indien u mij geloven wil, stuur er je dienaren onmiddellijk op af.” - “Baronnen”, zei de graaf, “jullie gaan mij al mijn strijders die jullie gevangen houden terugbezorgen.” En zij antwoordden hem: “U gaat ze terugkrijgen.” En men bracht ze voor hem zonder dat er hen een riem ontbrak.

Dan stuurt de graaf rechtstreeks en in alle haast boden die het teken van hun waardigheid dragen door de straten. Zij zeggen tot de gegoede klasse: “Nu geen verstopperje meer spelen. De heer graaf beveelt dat u de gijzelaars in het Narbonnees kasteel gaat vervoegen en dat u daar onmiddellijk naar toe gaat zonder afscheid te nemen van uw vrienden. Gaat u er niet onmiddellijk naartoe, dan zal dit al evenzeer in uw nadeel spelen, want voortaan mag u niet langer in de stad blijven tenzij met zijn instemming. Dan had je de vrouwen en de kinderen kunnen zien wenen die zeiden tot hun vader: “Heer, wanneer kom je terug?” En zij gingen de trappen op, twee per twee of alleen. De graaf sloot er zoveel op tot het kasteel vol zat.

Daarna riep hij de baronnen samen, snel en zonder rumoer. “Heer graaf”, zei de bisschop “nu luisteren we naar wat u ons wil zeggen” - “Baronnen”, zei de graaf toen, “ik heb uw raadgevingen nodig: ik wil Toulouse verwoesten; ik weet niet of dat in jullie smaak valt; maar alles wat zich daar bevindt als rijkdom, dat zullen jullie onder elkaar verdelen, en van dan af zullen jullie herstellen van de verliezen die jullie geleden hebben.” - “Broeder”, zei heer Guy, “bij de trouw die ik u schuldig ben, doe dat niet; met de verwoesting van Toulouse zal u zichzelf verwoesten terwijl, wanneer u de stad houdt, u de rest van het land in handen zal houden. En als u haar vernietigt zal u het respect van de wereld en uw eer verliezen, want de rede, het recht, de gewoonte en de eer eisen dat, gezien de stad u haar goede wil toont, u welwillend is tegenover haar en gezien zij zich niet onhandelbaar opstelt, dat u zich niet onhandelbaar toont met haar. En ik kan u het middel zeggen om ze voor u in te palmen: breng hun Hof en dat van u samen⁵⁵, u zal met hen onderhandelen over de wandaden, de protesten en de schade, zodanig dat zij u vergeven en dat u hen vergeeft; u zal onze persoon, de uwe en de stad te hunner beschikking houden; u zal hen loyaal hun lenen en hun gronden terugbezorgen; u zal hun goed gewoonterecht en hun privileges bevestigen, en als zij u andere “costuymen” vragen, verleen er hen andere. Houdt u er verre van hen enige belasting of enige afpersing op te leggen. En daarna zal u hen uiteenzetten welke verliezen u geleden hebt en u zal van hen het geld aannemen dat zij u willen geven uit vrije wil, want beter is het een klein bezit te hebben dat men niet gekocht heeft, dan een groot bedrag dat later oorzaak wordt van spijt. Als u mij wil geloven, dan zal het op die manier zijn dat u Toulouse verovert.”

“Heer graaf”, zei Alain de Roucy, “als u graaf Guy volgt en als u hem vertrouwen schenkt, dan zal u uw doel niet voorbijschieten. Indien de Tolozanen zich eervol gedragen, dan moet u eerbied hebben voor hen; indien ze u bereid vinden tot een hartelijke verwelkoming, dan zal u bij hen nog een betere vinden; bijgevolg, als u ze nu grondig besteelt, dan zal dat nooit in uw voordeel uitdraaien.” - “Bij God! graaf,” zei heer Foucaud de Berzy, “deze keer zullen we zien of u koen en wijs is of dat u dwaas zal handelen. Want als u Toulouse vernietigt, dan zal u zich toch nooit zo hoog verheffen dat God, de Eer en de Wereld u niet willen vernederd zien.” - “Baronnen”, repliceerde Lucas, “uw slechte argumenten, mocht de graaf u geloven, zouden

---

⁵⁵ Aan de éne kant de consuls en de gemene raad van Toulouse, aan de andere de officieren van het leger.

hem zijn land doen verliezen.” - “Lucas”, zei de graaf, “u en monseigneur de bisschop zullen mij raad geven zoals het past, want jullie alleen willen mijn voordeel en nooit zullen jullie mij leugens opdissen.”

Zij gingen wat verder staan en spraken onder elkaar. “Heer graaf”, zei Lucas, “luister naar dit: indien u Toulouse vernedert, dan zal u zichzelf eren en indien u het respecteert, dan zijn wij en u het die vernederd worden. Het spreekwoord zegt en de regel bevestigt het: aan wie je kwaad hebt gedaan schenk je geen vertrouwen. Daarom, pas op voor hen. U hebt hun vaders, hun zonen, hun verwanten gedood: bijgevolg zal u geen wrokgevoelens uit hun hart bannen. En vermits ze niet houden van u is het niet redelijk dat u van hen houdt. Zij hebben zulkdanige gevoelens voor de andere graaf en hij is hen zozeer genegen dat u de stad nooit op een duurzame wijze in handen zal hebben tenzij u zich houdt aan de raadgeving ze steeds te vernederen.” - “Heer graaf”, zei de bisschop, “dit zal u doen om te beginnen. Ik toon u het middel om meester te worden van de Tolozanen: ik heb ze lijdzaam gekregen, nu kan u ze verbazen. En als men u verwijt dat de garanties die ik gaf, deze van de Kerk, die van het erbarmen hen ontzegd worden, verrechtvaardig u zo goed mogelijk.

Alle versterkingen en palissades laat u afbreken, op hun uitrustingen en hun wapens legt u daarna onmiddellijk beslag en straf met de dood wie er zou verbergen: verspreid de gijzelaars over al uw gronden. Al het bezit dat we bij hen kennen en dat u zal kennen, daar zal u zich op de een of andere manier meester van maken. Dank zij dat geld zal u uw vijanden verslaan, zal u zich verrijken, u en uw geslacht, zal u de Provence, Catalonië, Gasconje veroveren en dank zij dat geld zal u Beaucaire opnieuw innemen.

177. U zal Beaucaire heroveren met dat geld, weet dat goed!” De graaf van Montfort zei: “Ik zal wraak nemen omwille van de baronnen van de Provence en omwille van mijn vernedering.” Daarna wendde hij zich tot zijn baronnen op een toon vol hoogmoed: “Deze raad is goed en waardevol: ik zal de macht van de stad tot niets herleiden.” - “Heer graaf,” zei Thibaud de Neuville, “u heeft een goed beoordelingsvermogen en u kan wel onderkennen wie tot u de waarheid spreekt en wie liegt: zo u Toulouse en wat ervan afhangt vernedert, dan zal u de rest van het land in veiligheid bezitten.” - “Thibaud”, riep graaf Guy uit, “u spreekt dwaas, want u prijst de graaf een dwaasheid aan; indien hij het vuur aansteekt in Toulouse, zelfs al blijft er maar een derde van de bevolking, dan zal hij de stad nooit lang bezitten zonder zware inspanningen.” - “Heer graaf”, zei Ferry d’Issy “ik zeg u wat ik denk: als u de Tolozanen in zulke voorspoed laat dat zij verder leven zonder iets te verliezen van hun privileges en hun rijkdom, dan zullen ze zich hun zonen, hun broers en hun verwanten herinneren die u gedood hebt en om wie hun hart nog treurt. Wanneer ze de andere graaf binnen hun oude muren zullen verwelkomen, en hun durf aanzwelt wegens hun tevredenheid, dan zullen ze het u knap lastig maken, u en de rest van uw landen. Herinner u de repliek van de wrede slang, deze die aan de boer zegt als het er op aankomt vrede te sluiten tussen hen: zolang ik het spoor zie van de houw [die jij mij toebracht] en jij de wieg [waarin ik je kind doodde], zal er geen goede verstandhouding tussen ons heersen⁵⁶; om die reden neem ik de vlucht.” - “Heren”, zei heer Foucaud, “laat ons ophouden met deze discussie, wie ook aan de graaf de raad geeft Toulouse te vernietigen om er goud en geld van te hebben, en de stad met haar mooie gebouwen te slopen, die wil de dood, de kwelling en de ondergang van de graaf; want door het verlies van Toulouse zal hij zijn beste tand verliezen: zo hij de stad bewaart en ze eervol bejegt, zodat

---

⁵⁶ Allusie op een *lai*, een berijmd verhaal van Marie de France.

zij hem helemaal ter wille is, hij zou het met grote winstkans kunnen opnemen tegen alle koningen van Spanje.”

Inmiddels verlaten Aimery de Castelnau en vele andere notabelen, alsook de baronnen *faidits*, voorzien van vrijgeleiden, vroeg en vlug de stad. En de anderen blijven er in een zo groot gevaar dat heel wat zonen van waardige vaders er bedroefd bij bleven en, vol angst en wrok, menige zucht slaakten. Want de graaf van Montfort beveelt dat zijn sergeanten door alle straten trekken om gijzelaars te nemen; ze bedreigen ze en slaan hen en voeren ze mee naar de “Borde⁵⁷” van de graaf, tot er vierhonderd waren die de hele nacht doorbrachten in de regen en de wind; niet één onder hen kreeg de kleinste vertroosting noch kon zich ontkleden.

Bij dageraad, als de klaarte schittert, bevelen de graaf en de bisschop dat alle inwoners, zonder uitzondering, zich begeven naar de samenkomst in de Saint-Pierre-des-Cuisineskerk. Wanneer ze vergaderd waren nam één van de beste legisten, die door iedereen te horen was, als eerste het woord: “Heren, de graaf mijn Heer heeft jullie bevolen af te zien van de vergiffenis en van alles wat eerst overeengekomen was tussen jullie en de bisschop; jullie moeten dus de waarborg niet inroepen van de Kerk, noch van de geestelijkheid maar jullie helemaal schikken naar de willekeur van de graaf, zonder vrees noch voor een zware gevangenisstraf, noch voor de dood, hetzij jullie zich aan hem onderwerpen volgens het passend vonnis dat hij zal uitspreken in zijn hof, hetzij jullie zijn grond verlaten en weggaan, vrij verklaard en niets meer schuldig tegenover hem door een gezegeld charter.”

“Heren”, zeggen ze tot elkaar, “wij zijn tot een wreed lot veroordeeld, vermits het op deze voorwaarde is dat wij nu ontsnappen aan de dood. Welk hart kan zich een zo vreemd, zo kwaadaardig en hard voorstel en zulk verraad inbeelden?”

Een man van de stad roept tot bisschop en graaf: “Mijne Heren, ik wil weggaan, ik laat u mijn bezittingen: geef mij een vrijgeleide die mij naar een veilige plaats brengt.” Zij antwoordden: “U gaat hem hebben, en onmiddellijk.” En men stak hem in de gevangenis, en op een niet zachtvaardige manier, maar in ketens die niet van zilver waren totdat hij van God en zijn goed gesternte zijn bevrijding kreeg. De anderen, toen ze dat zagen, hadden een zo grote schrik dat ze daarna geen waarborg noch eed vroegen: bedroefd, triest, woedend, bezorgd en berustend zijn ze afhankelijk van de willekeur van de graaf.

---

⁵⁷ Een boerderij van de graaf van Toulouse.

XXVI.

[HET BESLAG OP DE WAPENS, HET OPLEGGEN VAN EEN GEDWONGEN BELASTING, DE AFBRAAK VAN DE VERSTERKINGEN EN DE PLUNDERING VAN TOULOUSE]

178. Nu ze afhangen van de grafelijk willekeur ervaren zij een surplus van verontwaardiging en smart omwille van de wrede dood en de valse beloften van de onderhandelaars. De graaf van Montfort draagt zijn beulsknechten een tocht op door de straten van de stad, met het tempo van ijlboden, om de wapens en de voornaamste onderdelen van militaire uitrustingen in beslag te nemen. Daarop beveelt hij de trompetters rond te bazuinen dat elke ridder, elke dame, elke notabele, van adel of van aanzien, de stad moet verlaten en een toevlucht zoeken op andere plaatsen [of dat anders zijn mensen ze zonder enig medelijden ter dood zouden brengen. Toen zei Guy de Levis, een ridder van de graaf van Montfort: “Heer, het lijkt mij dat u een grote dwaasheid begaat, als u er zo op uit is om wraak te nemen op uw vijanden⁵⁸].” - “Heer graaf, God heeft u hoog verheven en verheerlijkt, zou u dan geen wraak nemen op uw ergste vijanden? Want nooit had iemand te maken met slechtere lieden. Daarom moeten ze, zoveel als er over blijven, gedood worden en hun goederen verbeurd verklaard!” Heer Guy de Levis zei toen: “Dat lijkt op zinsverbijstering: uw slopers over de stad gaan verspreiden!” - “Dan breng ik ze eerst naar elders!” Onmiddellijk daarop stuurde hij zijn welbespraakte bodes om de bevolking op te leggen hem geld te geven om de ketterij af te zwakken en dat alles te betalen voor Allerheiligen. Zij beloofden het maar het stond hen niet aan. Daarna gaf hij bevel ze snel weg te voeren. De meest aanzienlijken, de elite van de inwoners, ridders, burgers, wisselaars, ze vertrokken uit de stad onder een gewapende begeleiding die hen ruw behandelde, hen sloeg, hen bedreigde: bij die bedreigingen kwamen scheldwoorden en beledigingen, en dan voerden ze hen weg met de snelheid van knechten te voet⁵⁹. En smart en spijt, stof en hitte, schrik, gevaar, woede mengen hun zweet met het water van hun tranen. In hun buik en in hun hart barst de pijn los waardoor hun wrok toeneemt en hun krachten afnemen. Van uit het centrum van de stad stijgen de kreten, de klachten, de weeklachten, de snikken van zonen, vaders, moeders en zusters op en daarbij is menig aanzienlijk man die weent! “Ach God!”, zeggen ze tot elkaar, “zo’n slechte meesters! Heer! Gij hebt ons uitgeleverd in de handen van rovers. Geef ons de dood of geef onze heren terug.”

De graaf van Montfort stuurt zijn bevelen door heel de streek, opdat er daar niet één man, geen schop, geen houweel, geen gaffel, geen pik, geen riek zou blijven: ieder moest zich bij de graaf voegen en hem helpen om Toulouse, dat zonder verdedigers is, te vernietigen. Hij laat zijn boden het bevel geven dat de slopers zich over heel de stad moeten verspreiden en ze met de grond gelijk maken totdat men er al lopende binnen kan. Daar had je verdiepingen, torens, muren, gewelfde zalen en hoge kantelen zien neerhalen. De slopers maken brokken van daken, winkels, galerijen, van kamers met schilderijen, portieken, gewelven en hoge pilaren. In alle wijken zijn het lawaai, het stof, het geraas, de het gebonk, de onrust zo groot dat, terwijl de stralen van de zon, de wind en het opwaaiend stof zich vermengen, men zou denken aan een aardbeving, gedonder en bliksem of het geroffel van trom-

---

⁵⁸ Een lacune in het manuscript is hier aangevuld vanuit een prozaversie. Men kan echter niet opmaken wie nu verder spreekt.

⁵⁹ Die te voet liepen naast hun heer te paard.

mels. In alle straten zijn er heel veel mensen die jammeren, al dat geluid wakkert het gezucht en de schrik aan, en het donker vertroebelt de geesten en de harten. Het is zo dat Toulouse en *Paratge* in handen zijn van verraders en dat zag men goed aan het resultaat.

179. Dat zag men goed aan hun werk en aan hun manier van doen, aan die rijke en bewonderenswaardige paleizen, die weelderige gebouwen, die antieke torens en die nieuwe gebouwen, aan de wallen, de muren, de gebouwen die deze lieden slopen en overal met de grond gelijk maken zodat iedereen, mens of dier, er kan in en uit lopen.

De gijzelaars voerde men mee onder bedreigingen, onder heftige smaad en beledigingen en allerlei vormen van vernedering. Ze werden over vreemde gebieden^{lxxxiii} verspreid, in zware ijzers en pijnlijke kettingen geklonken en ze ondergaan kwalen, kwellingen, gevaren en de doden blijven vermengd met de levenden.

De graaf van Montfort ontbiedt prompt zijn raad: de bisschop, de provoost, zijn ridders en verwanten komen samen in de antieke toren en beraadslagen in het geheim. “Heren”, zegt de graaf, “hart en verstand zeggen mij de stad te laten plunderen en daarna in brand te steken, want het is onmogelijk zo’n onbeschoft volk langer aan te zien. Zonder de bisschop, een subtiel en schrander persoon, die ze met woorden en formules heeft misleid, was heel mijn leger gedood en verhakkeld, mijn persoon met schaamte overladen en mijn waardigheid vernietigd. Als ik nu geen wraak neem, dan zal ik dit later betreuren en er spijt van hebben.” - “Heer graaf”, zei Thibaud de Neuville, “het is in recht een uitgemaakte zaak dat ieder die opstaat tegen zijn heer via een bloedige straf de dood moet krijgen.” - “Thibaud”, zei heer Alain de Roucy, “dat zijn woorden die voor de graaf ellende tot gevolg zullen hebben, als God hem niet beschermt. Heeft de graaf, op de relikwieën van de heiligen, niet gezworen dat hij welwillend en loyaal zou zijn tegenover hen en dat hij ze met goedheid zou behandelen? En zij ook hebben tegenover hem de eed afgelegd, waarlijk. En gezien het wederzijds verbond zou men goed moeten bekijken van welke kant de breuk komt. Indien ik uw vazal ben, indien ik mij loyaal gedraag, indien ik met een goed hart van u hou en gehoorzaam, indien ik jegens u geen enkel onrecht of fout heb begaan en u geen kwaad toewens; indien u dan voor mij een slechte heer bent, uw eed breekt en mij met het blanke wapen aanvalt, moet ik mij dan niet, in zulk doodsgevaar, verdedigen? Ja, ik moet dat echt doen. Het recht dat een heer door zijn heerlijkheid bezit, is alleen maar dat zijn vazal hem nooit als eerste aanvalt.”

“Broeder”, zei toen graaf Guy de Montfort, “u bent zo koen en dapper dat uw verstand uw wrok voldoende moet bedaren zodat u voor hen barmhartig bent en eerbied toont, dat noch personen, noch de stad schade ondervinden, maar dat u van de stad een algemene bijdrage zou krijgen in geld.”

“Heer graaf”, zei de bisschop, “wees hard jegens hen; laat hen enkel en alleen de schil. Al het geld en zilver dat ze bezitten moet u toekomen. Ik ben van oordeel dat zij op één jaar dertigduizend marken moeten samenbrengen, niet één minder. En dat, dat zal deze keer het begin zijn: wat hen dan overblijft is twee keer niets. Hou ze altijd als lijfeigenen die afhangen van uw willekeur zodanig dat het niet meer mogelijk is dat zij vol haat u hun tanden tonen.” - “Heer”, zei Thibaud, “schenk mij een ogenblik uw aandacht: zo groot zijn hun hoogmoed, hun vermetelheid, hun slechte wil en hun aangeboren listigheid dat u en wij op onze hoede moeten zijn; als u ze niet hun waardigheid ontnemt en in ellende houdt, dan zullen wij, u en de Kerk, nog verder moeten strijden.” En bij deze woorden kwam er een besluit.

De graaf van Montfort stuurt zijn wrede sergeanten er op uit. Die beginnen met afpersingen, brutaliteiten, beledigingen, verwoestingen, bloedige vernederingen. Ze doorkruisen heel

de stad met dreigementen en slagen, om in alle wijken de bevolking af te persen met geweld. Daar had je in alle straten vrouwen en mannen gezien die treurden, bedroefd, kwaad en triest waren, die pijn leden en weenden; hete tranen, zuchten en klachten wellen op uit hun hart en uit hun ogen. Zij die buiten staan rijven alles binnen; zij die binnen zijn, staan alles af; want er werd hen geen bloem, geen tarwe, geen kleed of purper, noch waardevol object gelaten. Ai! nobel Toulouse, God heeft u uitgeleverd in handen van die woeste lieden die uw gebeente kraken!

Want de graaf van Montfort bleef lange tijd in Toulouse om haar met de grond gelijk te maken en zijn wil op te leggen; daarna stak hij de Garonne over en trok naar Saint-Gaudens, rechtstreeks in Gasconje.

